

Ion ȘTEFAN

INTRODUCERE
în
SOCIOLOGIA
EDUCATIEI FIZICE
și
SPORTULUI

Editura Universității Transilvania Brașov
2005

Ion ȘTEFAN

**INTRODUCERE
ÎN SOCIOLOGIA
EDUCAȚIEI FIZICE
ȘI SPORTULUI**

**editura universității transilvania brașov
2005**

2006 EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA BRAȘOV

Adresa: 500091 Brașov

Str. Iuliu Maniu, nr. 41 A

Tel: 0268 – 47 60 50; Fax 0268-47 60 51

e-mail: editura@unitbv.ro

Tipărit la:

Tipografia Universității „Transilvania” din Brașov

Str. Iuliu Maniu nr. 41 A

Tel: 0268 - 47 60 50; Fax 0268 - 47 60 51

Referenți științifici: conf. univ. dr. **Dragoș IONESCU**
lect. univ. dr. **Constantin OANCEA**

Descriere CIP a Bibliotecii Naționale a României

ȘTEFAN, ION

Introducere în Sociologia educației fizice și sportului / Ion Ștefan.
Brașov : Editura Universității „Transilvania”, 2005

Bibliogr.

ISBN(10) 973-635-561-6

316:796(075.8)

C U P R I N S

Cuprins.....	5
Argument.....	7
CAPITOLUL I	
1.0.0. Aspecte introductive	9
1.1.0. Definirea conceptelor	9
1.2.0. Obiectul de studiu al sociologiei educației fizice și sportului.....	24
1.3.0. Relațiile sociologiei cu alte științe	31
1.4.0. Funcțiile sociologiei.....	33
1.5.0. Sociologia grupului mic.....	34
1.6.0. Funcțiile sociale ale sportului.....	38
1.7.0. Sportul și mediul social de apartenență.....	46
1.8.0. Organizații sportive naționale și internaționale.....	49
Teme pentru aprofundare.....	52
CAPITOLUL II	
2.0.0. Teorii ale sociologiei educației	53
2.1.0. Funcționalismul incipient.....	53
2.2.0. Funcționalismul sistemic.....	54
2.3.0. Fenomenologia sociologică.....	55
2.4.0. Modelul dramaturgic.....	57
2.5.0. Etnometodologie și sociologie cognitivă.....	58
2.6.0. Structuralismul constructivist.....	59
Teme pentru aprofundare.....	60
CAPITOLUL III	

3.0.0.	Factori sociali de influențare a sportivului.....	61
3.1.0.	Familia.....	61
3.2.0.	Școala.....	68
3.3.0.	Grupul de prieteni.....	71
3.4.0.	Societatea.....	72
3.5.0.	Educația și cultura	74
	Teme pentru aprofundare.....	78
	CAPITOLUL IV	
4.0.0.	Aspectele etice și comerciale ale sportului.....	79
4.1.0.	Aspectele morale ale sportului.....	79
4.2.0.	Aspectele deviante ale sportivului.....	82
4.3.0.	Aspectele comerciale ale sportului.....	86
4.4.0.	Spectacolul sportiv.....	88
4.5.0.	Publicitatea și evenimentul sportiv.....	92
	Teme pentru aprofundare.....	96
	CAPITOLUL V	
5.0.0.	Managementul educației fizice și sportului.....	97
5.1.0.	Rolul profesorului de educație fizică.....	97
5.2.0.	Rolul antrenorului	100
5.3.0.	Calități necesare profesorului de educație fizică și antrenorului.....	102
5.4.0.	Tipuri de autoritate și stiluri de conducere în sport.....	104
5.5.0.	Armonizarea echipei de sportivi. Metoda sociometrică.....	108
	Teme pentru aprofundare.....	114
	CAPITOLUL VI	
6.0.0.	De la frumusețea corpului uman, la performanța sportivă.....	115
6.1.0.	Demersul didactic pentru încurajarea practicării sportului	115
6.2.0.	Metode de cuantificare a performanței umane în sport.....	117
6.3.0.	De la educația fizică, la sportul de performanță.....	125
	Teme pentru aprofundare.....	128
	Bibliografie	129

ARGUMENT

Tendința firească și permanentă a firii umane de a se cunoaște pe sine și pe cei din jur cu care se află într-un sistem dinamic de relații din ce în ce mai intens și mai necesar, reprezintă pentru fiecare dintre noi un deziderat esențial.

De ce tot acest efort? Pentru că demersul de cunoaștere a propriului comportament de ființă socială ne ajută să înțelegem ce se întâmplă în societatea în care trăim, care este rolul și obligațiile noastre ca membrii și actori ai acesteia, cum putem să îmbunătățim sau să schimbăm normele și regulile sociale, de ce o societate sau un model social funcționează bine sau rău, de ce se produc răzvrătiri sociale (greve, revoluții, acțiuni teroriste, lovituri de stat) și războaie etc.

Cunoașterea sociologică ne permite de asemenea, să percepem cum, foarte multe evenimente petrecute în interiorul anumitor segmente sau structuri sociale, care la prima vedere par să-i privească numai pe cei de acolo, ne afectează într-o măsură mai mare sau mai mică, mai devreme sau mai târziu și pe noi.

Șomajul poate fi o tragedie personală sau familială pentru cineva care, din punct de vedere al relațiilor interpersonale și al apartenenței la o anumită organizație, la prima vedere nu ne privește și nu are de ce să ne afecteze. Dar mai devreme sau mai târziu, efectele acestui fenomen le vom resimți și noi prin modificările nivelului de taxe și impozite, prin devalorizarea salariului ori prin scăderea nivelului de trai.

Toate acestea și încă multe altele, ne demonstrează că noi toți suntem influențați într-un fel sau altul de către societate, și cu toții influențăm - într-un mod mai mare sau mai mic - societatea în care trăim, iar știința care ne ajută să investigăm și să ne lămurim conexiunile interactive dintre noi și societate, este **sociologia**. De aceea, în această lucrare introductivă, vom încerca să vă familiarizăm cu unele dintre cele mai importante concepte care privesc **sociologia** în general și **sociologia educației fizice și sportului** în special.

autorul

CAPITOLUL I

1.0.0. Aspecte introductive

1.1.0. Definirea conceptelor

Activitate corporală

Activitatea corporală se constituie dintr-un complex de acțiuni dinamice specifice sportului, educației fizice, petrecerii timpului liber, pregătirii militare și altele, executate în mod organizat sau individual de către individul uman, având drept scop optimizarea și maximizarea facultăților motrice precum și armonizarea personalității pentru facilitarea unei adaptări și integrări sociale mai bune a acestuia.

De cercetarea acestui domeniu se ocupă **știința activităților corporale** care „este o știință integrativă a domeniului activităților de educație fizică, sport, joc, recreație

sau compensație – prin mișcare [...], care studiază legitățile dezvoltării și perfecționării fizice, a căilor de optimizare și maximizare a capacității motrice, a dezvoltării armonioase a personalității „omului total”, a adaptării și integrării sociale a lui” (Epuran, 2005).

Activitate motrică

Proces sau act fiziologic care are scopul de a îmbunătăți posibilitățile psihomotrice - înăscute și/sau dobândite – în vederea stabilizării preciziei și eficienței acestora, și calitatea de a pune în mișcare și coordona mușchii scheletici în concordanță cu un ansamblu de idei, reguli și forme de organizare, pentru valorizarea unor acțiuni dinamice încadrate într-un sistem de valori, cu scopul obținerii unui rezultat sportiv performant.

Antrenament

Este un complex de exerciții pentru menținerea individului uman în formă - desfășurate sistematic după anumite metode – și la care este supus întregul organism, pentru antrenarea unui sportiv sau a unei echipe sportive în vederea îmbunătățirii dexterității privind însușirea și executarea cu ușurință și eficiență a unei/unor acțiuni dinamice coordonate - cu scopul obținerii unei performanțe, și are la bază pregătirea teoretică, tactică, tehnică, fizică și psihologică, sau după cum afirmă Kramar (1997), un “*proces pedagogic desfășurat după un plan sistematic și continuu gradat de pregătire temeinică a unui sportiv pentru a avea o bună comportare în competițiile sportive, în scopul obținerii unor performanțe*”

Competiție sportivă

Concurs, întrecere, luptă cu caracter sportiv pentru întâietate la un loc fruntaș, care are darul de a implica sportivii cei mai buni ai momentului, etapei și ai specialității sportive la care se întrec și de a atrage atenția unei mulțimi considerabile prin spectaculozitate, prin imaginea creată de media, prin renumele concurenților, prin nivelul calitativ al întrecerii dat de organizatori, precum și prin nivelul competițional la care se desfășoară și care poate fi: **local, regional, național, internațional, european, inter-continental** sau **mondial**.

Se caracterizează printr-o luptă severă, constantă și susținută pentru desemnarea campionului, începând cu nivelul și etapa locală și terminând cu cel mondial. Virtualii campioni trebuie să parcurgă un antrenament continuu, riguros și organizat științific, dirijat cu competență de o echipă multidisciplinară de specialiști, timp îndelungat (după unii cercetători, peste 1400 de ore pe an, adică aproape șase ore pe zi, timp de 234 zile).

Cultură

Prin cultură (materială și spirituală), prin care omul se diferențiază în mod distinctiv față de celelalte viețuitoare de care este înconjurat - cu realizările materiale, spirituale și sociale produse de-a-lungul istoriei, în general, se înțelege *„totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire în decursul vremurilor”* (Marcu, 1997). Ea include *„atitudinile, actele și operele limitate – ca geneză, intenție, motivare și finalitate – la domeniul spiritului și al intelectului”* (Drimba, 1984) și este *“Ansamblul structurilor sociale și de*

manifestări artistice, religioase, intelectuale care definesc un grup, o societate, prin raportul dintre acestea” (LPL, 1995), sau cum se afirmă în DEP (Gorgos, vol. 1, 1987), este “Totalitatea valorilor spirituale ce alcătuiesc conștiința socială a unui context istoric determinat, ansamblul creațiilor de ordin mitico-religios, filozofic, științific, literar-artistic, ludic etc., prin care o societate își edifică propriul său nivel spiritual, îmbogățind realul și nemijlocirea sa indiferentă cu o lume sui-generis de simboluri și artefacte”

Cultură fizică

Cultura fizică „reprezintă o componentă, un domeniu al culturii universale care sintetizează categoriile, legitățile, instituțiile și bunurile materiale create pentru valorificarea exercițiului fizic în scopul perfecționării potențialului biologic și implicit, spiritual al omului”, este ilustrată de „totalitatea metodelor și sistemelor de educație fizică care pot contribui la dezvoltarea sănătoasă și armonioasă a corpului omenesc” (Kramar, 1997) și desemnează „ansamblul valorilor materiale și spirituale create de omenire de-a lungul timpului în domeniul practicării exercițiilor fizice și în același timp, a valorilor noi ce se realizează ca urmare a progresului social-economic, a comenzii sociale” (Marolicaru, 2005). La rândul său, după cum afirma Maheu în anul 1971 „sportul este cultură și îndeplinește funcția de cultură în conținutul său, dar nu a atins expresia formală a culturii”.

După Șiclovan (1979), cultura fizică a participat și participă la cultura cea mare, cu partea sa specifică reprezentată prin următorii vectori:

- ansamblul cunoștințelor științifice;
- ansamblul creațiilor și valorilor, exprimate prin valențele etice și estetice ale acțiunilor motrice sportive, individuale sau colective;

- contribuția spectacolului sportiv la insuflarea, educarea și sensibilizarea receptivității spectatorilor și sportivilor pentru „*estetica și etica gestului motric*”;
- consolidarea imaginii idealului „*format de societate cu privire la perfecționarea dezvoltării fizice și a capacității motrice în raport cu cerințele curente și de perspectivă ale vieții sociale*”;
- dezvoltarea aptitudinilor motrice, a disciplinării mișcărilor corporale în concordanță cu imperativele socio-profesionale ale timpului;
- dezvoltarea și perfecționarea indicilor privind valorile funcționale armonioase ale sistemelor organismului;
- concretizarea și permanentizarea exprimării în atitudini și comportamente existențiale cotidiene a sentimentelor, aspectelor morale, estetice și intelectuale, deprinse în practica sportivă.

Educație

Etimologia cuvântului latin, **educō-educare**, are mai multe semnificații, printre care, cele mai reprezentative pentru demersul nostru sunt: *a crește, a hrăni, a forma, a instrui*.

Educația, în contextul științelor socio-umane, constituie obiect de studiu specific al pedagogiei și este o activitate care implică un proces permanent și continuu de formare-dezvoltare și transmitere de cunoștințe prin instruire, de la o generație la alta, proces proiectat și finalizat de către specialiști conform unor deziderate imperative ale societății.

Definițiile de dicționar afirmă că **educația** este o „*activitate socială cu caracter fundamental de transmitere a experienței de viață, a culturii către generații tinere, de*

influențare sistematică și conștientă a dezvoltării intelectuale, morale sau fizice” (Marcu, 1997) reprezentată de un „ansamblu de măsuri aplicate în mod sistematic în vederea formării și dezvoltării” a acestor facultăți (DEX, 1975). Aceasta este dependentă de structurile națională, socială și etnică, de apartenența religioasă, de cultura spirituală și nu în ultimul rând, de diviziunea muncii.

Filozoful materialist francez **C. A. Helvetius** (sec. XVIII), sublinia în vremea sa, că inițial toți indivizii sunt egali, diferențierea producând-o societatea ulterior prin condițiile de viață, tipul și nivelul de educație.

Educație fizică

***Educația fizică** este „activitatea de formare-dezvoltare corporală necesară pentru asigurarea și cultivarea valorilor sănătății omului, respectiv a stării de echilibru și funcționare a organismului [...] de formarea-dezvoltare a personalității umane proiectată și realizată prin valorificarea deplină a potențialului fizic, fiziologic și psihologic al organismului în condițiile specifice societății moderne, contemporane”* (Cristea, 2000). Aceasta „este reprezentată de un ansamblu de măsuri care au ca scop asigurarea dezvoltării fizice armonioase a oamenilor, întărirea sănătății, formarea și perfecționarea cunoștințelor, priceperii și deprinderilor de mișcare necesare atât pentru muncă, cât și pentru activitatea sportivă” (DEX, 1975).

Sporirea randamentului energetic al organismului uman pe plan biologic și social și asigurarea funcționării în condiții optime a tuturor organelor interne vitale, în special a sistemului neuroendocrin, care coordonează toate funcțiile organismului, reprezintă unul din principalele obiective ale *educației fizice*. Prin practicarea acestei activități în mod rațional și științific, se urmărește formarea și perfecționarea deprinderilor motrice, mărirea

potențialului biologic individual, precum și dezvoltarea armonioasă și sănătoasă a organismului și personalității, cu atât mai mult cu cât viața modernă - datorită exploziei dezvoltării științifice și tehnice - schimbă permanent structura regimului de viață a omului și raporturile acestuia cu mediul înconjurător. Alte roluri importante pentru viața socială ale acestei activități sunt:

- funcția educativă;
- funcția recreativă și de destindere;
- funcție de recuperare fizică sau a însușirilor motrice;
- funcție stimulativă și de autoperfecționare;
- funcție de întreținere;
- funcție de dezvoltare a spiritului și preferinței de și pentru competiție;
- funcție de armonizare a calităților fizice cu cele psihice și cele estetice, rezultate din practica exercițiilor fizice ;
- funcție de dezvoltare și perfecționare a capacității motrice etc.

Tendențele generale a semenilor noștri de reducere a solicitărilor fizice dinamice și creștere a ponderii efortului psihofizic static, au drept consecință diminuarea capacității motrice a organismului, a inițierii și declanșării procesului de degradare a sistemelor muscular de susținere și a celui de irigare a țesuturilor, cu implicații grave asupra celor mai importante funcții ale corpului, dar și la nivel social, prin creșterea morbidității, slăbirea capacităților biologice și fizice ale populației și diminuarea drastică a potențialului demografic cu repercusiuni pe termen lung.

Conținutul conceptului include de asemenea și ansamblul de deprinderi și capacități specifice domeniului sportiv, care se referă la înlăturarea deficiențelor somato-funcționale, la modelarea și dezvoltarea armonioasă a organismului și a personalității umane, toate

acestea exercitate printr-un echilibru funcțional desăvârșit între calitățile psihice și cele fizice, reprezentând rampa de lansare cea mai importantă pentru viitorii sportivi de performanță.

În sistemul de învățământ național, aceasta este structurată astfel încât să cuprindă toate etapele vieții individului uman, după cum urmează: educație fizică pentru preșcolari, pentru învățământul primar, gimnazial, profesional, liceal, postliceal, universitar, militar, pentru dizabili și vârstnici.

Exercițiu fizic

Activitatea fizică, de-a lungul istoriei umanității, este responsabilă numărul unu pentru producerea diviziunii muncii și apoi a nivelului la care a ajuns civilizația umană actuală.

Pornindu-se de la exercițiile fizice de antrenament vânătoresc, practicate în peșterile zugrăvite cu animalele care le puneau viața în pericol sau cu cele care contribuiau la existența tribului și continuând cu antrenamentele cu specific războinic de apărare sau cucerire, care urmau să reprezinte originea sporturilor de mai târziu, exercițiile fizice au însoțit omul de la starea primitivă până în zilele noastre, când au căpătat manifestări și valențe sociale fundamentale pentru cultura, politica și sănătatea popoarelor, aspecte exprimate în final, în timpurile moderne, prin varietatea sporturilor populare sau a celor de performanță. Practicarea regulată a exercițiilor fizice este necesară în toate etapele vieții, pentru că înlesnește adaptarea mai ușoară la cerințele vârstei, ale societății și la îndeplinirea sarcinilor implicate de necesitățile existenței zilnice, stimulează și îmbunătățește gândirea, curiozitatea,

creativitatea, performanța fizică și motrică, șlefuieste și înfrumusețează corpul, fortifică sănătatea etc.

Management

Managementul este un concept care ține atât de știință cât și de arta de a organiza, gestiona și conduce o organizație, o activitate sau o acțiune, iar managerul este **specialistul** care dirijează sau *gerează* interesele unei instituții, ale unui club sau echipe - de sportivi în cazul nostru - ale unui om de cultură, artist sau sportiv. În cazurile din urmă, *managerul* sau *impresarul* se ocupă și de organizarea spectacolelor culturale ori competițiilor sportive, precum și cu administrarea activităților financiare implicate de realizarea și desfășurarea acestor evenimente.

Performanța fizică

Se referă la rezultatele deosebite obținute din punct de vedere fizic, într-un domeniu sau o probă și este specifică activităților corporale și competițiilor sportive. Implică aptitudini deosebite în folosirea forței realizate printr-un antrenament disciplinat și este o mare consumatoare de energie fizică și psihică.

Performanța psiho-fizică

Reprezintă performanța umană, la care dominanta laturii psihice sau fizice este practic imposibil de stabilit. În această categorie intră performanța în arte (sculptură, pictură, grafică, muzică, teatru, balet, gimnastică artistică etc.), în sport (lupte, scrima, tenis, alpinism, box,

gimnastica, parașutism etc.), în activități profesionale speciale (cosmonaut, cercetător polar, ghid alpin, scafandru, sonder marin, antropolog etc.).

Performanța motrică

Manifestare și grad de eficiență al acesteia, care rezultă din mobilizarea tuturor resurselor unui individ în contextul rezolvării unei sarcini motorii. Performanța provine din și depinde esențial de aptitudinile fizice și psihomotorii, de complexitatea abilităților personale posedate de individ și de capacitatea acestuia de a le polariza, mobiliza și folosi optim într-o sarcină la care este supus și care se dovedește foarte dificilă; capacitate care este o proprietate și un indicator ale nivelului motivațional și de control emoțional atins la un moment dat de practicant.

Performanța sportivă

Performanța sportivă este reprezentată de acele rezultate de excepție obținute într-o anumită probă de un sportiv, de o echipă sau de un grup de sportivi, la un aparat sau la o probă specifică, de obicei într-o competiție la care rezultatele subiecților se compară între ele, exprimate printr-un calificativ sau o cifră pe o scală valorică standardizată și omologată de foruri formale de specialitate. După Kramar (1997) este un *„rezultat valoros – individual sau colectiv – obținut într-o competiție sportivă și exprimat în cifre absolute după sistemul baremurilor oficiale, sau prin locul ocupat în clasament”* și care *„constituie motivul fundamental al întregii activități de pregătire și participare la competiție”*

Într-o exprimare comună, **performanța** este privită în mediul social de proveniență a individului ca o isprava nemaipomenită, o reușită de vârf, ca ceva unic, ceva care nu s-a mai realizat de antecedenti, ceva excepțional care - în momentul producerii sau cu trecerea timpului - va căpăta valoare socială, (de simbol sau de reper) la nivelul comunității.

Valoarea cea mai înaltă a unei performanțe este **recordul**, pentru care luptă cu înfrigurare atât sportivii cât și antrenorii. Asupra lui este îndreptată și atenția specialiștilor din domeniile specifice sau conexe ori ai altor sectoare de activitate, care îi studiază izvoarele în laboratoare pentru a-i putea ameliora metodele de obținere și pe care, cu măiestria lor, încearcă să-l îmbunătățească de fiecare dată antrenorii, spre gloria discipolilor lor.

Multe dintre elementele și tehnicile folosite în mediul sportiv de performanță, sunt preluate cu timpul de instituțiile de învățământ din diferite domenii de activitate, contribuind astfel la îmbunătățirea activității obișnuite a acestora la orele de educație fizică, de sport ori de specialitate (în armată, în cercetarea extremă - cosmos, scufundări marine de mare adâncime, escaladări alpine etc.).

Este de reținut că performanța pentru sportivii profesioniști are valoare de marfă (pentru care primesc bani!) și la ea contribuie, pe lângă calitățile personale, și o seamă importantă de realizări ale unor specialiști din diferite domenii de cercetare.

Sport

Conform articolului **2**, aliniatul **1**, litera **a** a Chartei Europene a Sportului, prin sport se înțelege „*toate formele de activități fizice care – prin participare organizată – au ca obiectiv*

exprimarea sau ameliorarea condiției fizice și psihice, dezvoltarea relațiilor sociale sau obținerea de performanțe în întrecerile de orice nivel”

Sportul azi, ca prezență cotidiană, este expresia manifestării practice, sub supraveghere calificată sau nu, a unui ansamblu de exerciții fizice și de jocuri practicate metodic, pentru întărirea organismului și pentru a educa voința, curajul și inițiativa, spiritul de echipă, de competiție, de învingător etc. Practicarea acestei activități fizice, presupune un antrenament organizat, respectarea anumitor reguli și a unei anumite discipline, având la bază aspectul competitiv și urmărirea obținerii de performanță. *„Se practică la vârsta școlară pentru întregirea personalității copiilor și tinerilor, iar mai târziu pentru menținerea și potențarea capacității de rezistență a organismului la eforturi”* (M.D.E., 1978). Se exprimă sub două forme: **sport de masă** și **sport de performanță**..

Sportul de masă

Activitate sportivă practică de un număr foarte mare de indivizi – având drept scop petrecerea timpului liber în mod reconfortant, realizarea unei condiții fizice bune, a unei armonii fizice și estetice corporale în conformitate cu solicitările și standardele timpului și a unei stări de sănătate benefice unei activități umane cotidiene susținute.

Aspecte ce țin de **scopul, funcțiile** sportului de masă și **drepturile** cetățenilor privind practicarea acestuia, sunt prevăzute în Charta Europeană a Sportului pentru Toți, aprobată la Bruxelles în anul 1975.

Sportul de performanță

Este o activitate la care participă posesorii celor mai bune rezultate obținute în competițiile de specialitate, de un număr – se înțelege - foarte mic de indivizi.

Sociologie

Termenul își are originea în două cuvinte: **socius**, de sorginte latină, care înseamnă soț, **asociat**, camarad, tovarăș și **logos**, de obârșie greacă, care are înțeles de cuvânt, idee, teorie, știință.

Acest termen a fost creat și folosit pentru prima oară în literatura de specialitate, în anul 1839, de către filozoful francez **Auguste Comte**, și luat **ad litteram**, înseamnă „*știința însoțirii, a asocierii, a întovărășirii, a grupării colectivelor, unităților sau formațiunilor sociale de orice fel, a tuturor formelor de viață socială constituite de oameni, de la cele mai simple și mărunte, ca familia conjugală, cercurile de prieteni, echipele de muncă, până la cele mai complexe și mai întinse, ca triburile, popoarele, națiunile, țările, organizațiile internaționale și mondiale*” (Herseni, 1981). După **Norman Goodman** (1991), **sociologia** este definită ca fiind „*studiul științific al comportamentului social al asocierii umane și al rezultatelor acestor acțiuni*”. Într-o formă mai concentrată, putem afirma că *este știința despre social care studiază societatea sub toate aspectele sale specifice* (fenomene sociale, fapte, comportamente, relații, sistemele sociale etc.)

Sociologia educației

„Sociologia educației reprezintă o știință socioumană de graniță, care are ca obiect de studiu specific, analiza relației complexe existente între societate și activitatea de formare-dezvoltare a personalității, realizabilă îndeosebi în contextul învățământului, la nivel de sistem și de proces” (Cristea, 2000). Luată în contextul științelor pedagogice, **sociologia educației** se ocupă în totalitate de domeniul specific educației, din perspectiva impactului formativ major al modelului de societate pe care o avem în vedere, înregistrat la nivel de sistem și de proces, în cele două planuri: **micro** și **macrostructural**.

Științele sociale și îndeosebi **sociologia**, se interesează și se ocupă de educație din două motive fundamentale:

- a) fiindcă cultura, la nivelul popoarelor, este un tezaur care este transmis din generație în generație și...
- b) transmiterea acesteia se realizează mai ales prin intermediul unor instituții formale, unele dintre acestea jucând un rol social fundamental în ultimele decenii.

Cu cât **sociologia educației**, ca știință, cunoaște mai bine aceste aspecte, cu atât poate acționa și transforma activitatea instituțiilor de care se ocupă și pe care le studiază, în beneficiul general al societății.

Sociologia sportului

După afirmația lui Marollicaru (2005) *„Sociologia sportului - ramură a sociologiei generale - studiază influențele pe care le exercită sportul, ca factor de afirmare a valențelor umane și sociale, precum și influențele pe care le exercită socialul asupra fenomenului sport”*

Sociologia educației fizice și sportului

***Sociologia educației fizice și sportului**, este o ramură nouă a sociologiei generale și o subdiviziune a sociologiei culturii. Are ca obiect de studiu specific, analiza relației complexe reciproce care există între societate și sistemul instituțional de formare-dezvoltare a personalității sportivului, printr-un ansamblu de exerciții fizice și jocuri practicate metodic pentru întărirea organismului și obținerea de performanță, sub îndrumarea unor specialiști, precum și investigarea fenomenelor, faptelor și comportamentelor sociale declanșate de această activitate.*

O definiție a cercetătorului polonez **Andrej Wohl** (apud Cârstea, 1995) afirmă: „**sociologia sportului** este o știință care se ocupă de observarea și deosebirea fenomenelor legate de funcțiile sociale ale sportului și de sport în sine. Este acea știință care analizează legile care dirijează dezvoltarea sportivului, dezvoltarea factorilor sociali care ajută sau împiedecă desfășurarea sportului”.

1.2.0. Obiectul de studiu al sociologiei educației fizice și sportului

Sociologia educației fizice și sportului, este o ramură tânără a sociologiei culturii și și-a făcut apariția în a doua parte a secolului XX. Conceptul a fost prezentat prima dată în lucrarea colectivă *Sport et Societe*, apărută la Paris în anul 1981 sub conducerea lui **C. Pociello** (apud Corneloup, 2002) și s-a dezvoltat ca o necesitate a valorificării cunoștințelor de sociologie în practica educației fizice și sportului în rândul elevilor și tinerilor, dar și ca rezultat al avântului mondial pe care l-a luat sportul de performanță, cu toate consecințele sale sociale și politice la nivel de state și de organizații internaționale. Domeniul său de activitate și de competență este studiul modalităților de influențare favorabilă a activității sportive și a practicanților acesteia din punct de vedere psiho-social al inter-relațiilor umane din acest mediu și a câmpului social în general. Studiază atât particularitățile sociale implicate de aceste îndeletniciri practicate sistematic și sub control de specialitate, cât și formele și caracteristicile formative ale activităților sportive, ocupându-se și de cercetarea legităților sociale care pot asigura maximizarea rezultatelor la nivel de școală, de club sau asociație sportivă.

Activitățile sportive menționate, mai poartă numele și de **activități corporale** sau ale trupului, și după o ordonare propusă de **Cârstea** (1995) se clasifică în:

- activități corporale de **tip formativ**, care sunt obligatorii pentru toată generația în creștere;
- activități corporale de **tip conservativ-adoptiv**, proprii populației adulte; corespunde cerințelor educației permanente;
- activități corporale de **tip ludic**, care caracterizează atât copilăria cât și vârstele adulte, (fiindcă trebuie să

recunoaștem, fiecare vârstă își are jocurile sale specifice!);

- activități corporale de **tip competițional**, performanțial, practicate de sportivii care fac sport de performanță;
- activități corporale de **tip recreativ** și **distractiv**, efectuate de toți cei care vor să-și petreacă timpul în mod plăcut și relaxant; sunt activități de destindere, recreare și refacere a potențialului biologic al organismului.

O altă clasificare, tot în cinci puncte, preluată dintr-o lucrare de-a sa mai veche (1969), propune profesorul **Epuran** în **Metodologia cercetării activităților corporale**, apărută în anul 2005. După această clasificare, activitățile corporale sunt:

1. activități corporale **ludice** „constituind un complex de mijloace care satisfac nevoile de mișcare ale omului, sub formele cele mai variate”;
2. activități corporale **gimnice**, în care sunt cuprinse: gimnastica de bază, gimnastica aerobică, jogging-ul, exercițiile de menținere a condiției fizice, exercițiile calisthenice;
3. activități corporale **agonistice**, de tip competitiv care realizează trecerea gradată de la joc recreativ la sport și la performanță;
4. activități corporale **recreative**, efectuate în timpul liber pentru divertisment și recreere;
5. activități corporale **compensatorii**, care au rol și funcție de „recuperare a capacității fizice, motrice și psihice a celor care manifestă prezenta diferitelor handicapuri”.

Toate aceste activități fac obiectul **sociologiei educației și culturii fizice și sportului**, știință care se ocupă atât de individul activ fizic, dar mai ales de sportiv.

Astăzi este de neconceput ca la marile competiții internaționale să nu participe pentru a se întrece, cei mai valoroși sportivi ai lumii, care provin din competițiile nați-

onale. Pentru aceasta, fiecare stat care are în proiectele sale dezvoltarea sportului de masă sau a celui de competiție, face eforturi deosebite, atât financiar cât și organizatoric și metodologic, folosind toate realizările de top ale cercetării științifice privind potențele fizice, psihice și intelectuale umane. Nu este de neglijat imaginea pe care o țară o poate câștiga prin valoarea și valorizarea performanțelor sportive obținute de reprezentanții săi. Dacă din punct de vedere economic, nu sunt multe statele care se pot lăuda cu rezultate de vârf, din punct de vedere sportiv, chiar și țările din lumea a treia pot obține performanțe excepționale. Sportivii devin astfel cei mai buni ambasadori și cei mai eficienți „**fabricanți**” de imagine pentru țările pe care le reprezintă, iar politicienii nu evită să se folosească de acest **vehicul** util pentru cariera lor și o folosesc din plin, chemându-i - după obținerea unor rezultate deosebite la nivel internațional - pentru a-i felicita și a-i onora cu diplome și cele mai înalte titluri de merit ale statului. Exemplul cel mai elocvent în acest sens, este experiența țării noastre din deceniulul șapte al secolul trecut. Până în anul 1976, când a avut loc Olimpiada de la Montreal, se știa despre România foarte puține lucruri. Era o țară comunistă, pierdută undeva în Europa, despre care lumea nu avea prea multe informații. După cele cinci note de 10 obținute de excepționala gimnastă care a fost **Nadia Comăneci**, reprezentând o premieră mondială în notarea exercițiilor la gimnastică, numele **Nadiei** și al **României** se aflau pe buzele tuturor corespondenților de presă sportivă din întreaga lume, dar și ale telespectatorilor. Fenomenul **Nadia**, care a bulversat nu numai lumea sportivă mondială cu performanțele sale, ci milioane de telespectatori, a făcut ca **România** să devină pentru un timp, țara minunilor și a copiilor excepționali, adică cu totul altceva decum fusese percepută până atunci. S-a produs un reviriment puternic în relațiile

noastre economice, culturale și diplomatice cu toate statele lumii. România se contopea cu imaginea **Nadiei Comăneci**, adică cu aspirațiile, grația, perseverența, frumusețea și performanța unui copil extraordinar. Acest model de copil și de sportiv, de acum era dorit de toți, de la părinții simpli până la șefii de state.

Am prezentat numai o parte din consecințele sociale pe care le poate induce un sportiv, un sport dus până la perfecțiune de către niște oameni excepționali.

La performanțele **Nadiei**, în România s-au adăugat de-a lungul timpului, alte și alte performanțe ale altor tineri extrem de ambițioși și de talentați din sporturi precum natația, handbalul, atletismul, scrima, caiac-canoe, fotbalul, tirul, boxul etc. Ei au devenit modele de urmat pentru părinții care-și doreau să aibă astfel de copii minunați, dar și pentru copii care râvneau după astfel de isprăvi. Această experiență a făcut ca sportul de performanță să devină un fenomen social foarte important pentru oamenii politici dar și pentru cercetătorii din domeniul sportului sau din domenii conexe din România.

Consecințele se cunosc: centre speciale de antrenament pentru gimnastică și pentru alte sporturi, apariția unor cluburi și asociații sportive foarte puternice, a unor galerii de susținători foarte robuste și numeroase – și să subliniem, foarte civilizate, dovedind astfel un nivel de educație ridicat - a dezvoltării de servicii specifice întrecerilor sportive, a dezvoltării unor industrii specializate pe echipamente și aparate profesionale pentru sportivi. Toate acestea reprezintă fapte sociale cu impact deosebit în viața sportivă, economică și politică ale timpului.

Sociologia educației fizice și sportului se ocupă, prin cercetările sale, de o gamă foarte vastă de probleme, plecând de la cele ale nivelului de educație a sportivului și a galeriei de susținători, până la impactul psiho-social

al unei victorii sau înfrângerii, al modelului psihocomportamental oferit de sportiv - care poate induce comportamente pozitive sau negative (acte de caritate, viață decentă, moralitate ireproșabilă sau drog, viață imorală, comportamente huliganice etc.) în rândul admiratorilor sau a consumatorilor de spectacole sportive. Această știință abordează de asemenea problema interdisciplinarității științelor care pot contribui cu rezultatele lor la noi performanțe umane. Afirmând aceasta, ne gândim la contribuțiile din domeniile biologiei, medicinei, psihologiei, geneticii, biomecanicii, biochimiei, gastro-nomiei, pedagogiei și, nu în ultimul rând, al **sociologiei sportului de performanță**.

Dintre științele sociale care abordează fenomenul sportiv ca proces social particular, ies în evidență științele pedagogice și disciplinele metodice de ramură care, prin menirea lor și prin modul cum abordează fenomenul, au o vădită natură sociologică.

Din toate cele afirmate mai sus, putem constata rolul deosebit pe care îl are cercetarea sociologică în acest domeniu, pentru a descoperii și elucida toate cauzele și consecințele sociale ale fenomenului **sport**.

Unul din dezideratele **Sociologiei educației fizice și sportului** este și acela de a se implica în cercetarea fenomenului sportiv încă din etapa preșcolară a sistemului de învățământ, pentru a găsi și apoi propune soluții creative la unele probleme sociale ale copiilor cu aptitudini sportive deosebite, dar și cu dizabilități. Este preferabil ca sociologul să lucreze în echipă cu psihologul, medicul și profesorul de sport, pentru a avea o perspectivă vastă a fenomenului și a-și putea lămuri unele comportamente ce țin de mediul familial, școlar și social al sportivului în devenire sau ale grupului de sportivi luat în considerație.

Rolul **sociologiei educației fizice și sportului** este și acela de a descoperi la timp și a putea explica cu instru-

mentele științifice specifice și adecvate, anumitele aspecte ce țin de modele, de evoluția socială, de motivația socială a unui sportiv și de a propune soluții care să consolideze performanța. Această disciplină cercetează fenomenul sportiv în contextul ansamblului social, ca element constitutiv al acestui ansamblu, dar și ca produs al lui, care, pentru a putea fi înțeles și realizat unele obiective specifice, stabilește o multitudine de relații directe și indirecte cu societatea.

Sarcinile sale privind cercetarea fenomenului sportiv, după părerea noastră, rezidă în:

- ***studierea manifestărilor sociale*** ale elevilor și sportivilor prinși în diferite forme de activitate sportivă;
- ***studierea particularităților sociale*** ale întrecerilor sportive și ale modalităților de optimizare a performanței sportivului;
- ***folosirea metodelor și tehnicilor de cercetare moderne*** din domeniul științelor socio-umane în descoperirea, selectarea și promovarea sportivului cu reale calități psihofizice în arena sportului de performanță;
- ***studierea activităților sportive*** cu scopul de a înlesni profesorului de educație fizică și antrenorului instrumente și modele de organizare și de structurare a relațiilor interpersonale ale sportivilor, pentru eficientizarea organizației și a activității de pregătire fizică și sportivă pe baze științifice moderne la nivelul cerințelor cotidiene.

Toate aceste aspecte se constituie în vectori importanți în armonizarea activității motorii a individului tânăr cu aspectele fundamentale ale mediului social, ușurându-i integrarea în acesta; îi ajută pe viitori profesori de specialitate și pe antrenori la deprinderea priceperii de a aplica cu succes cunoștințele de ***psihosociologie*** în activitatea lor profesională, având ca țel permanent, întărirea sănătății fizice și psihice și întipărirea în comportamentul celor

antrenați, a abilităților de integrare socială rapidă și fără asperități.

Ca știință a vieții sociale, **sociologia** în general și disciplina de care ne ocupăm - în mod special - este angrenată în procesele de evoluție și perfecționare a vieții și activității sportivului, a devenirii sociale a acestuia, a influenței pe care el și actul său sportiv îl au asupra mediului social în care se dezvoltă și se integrează, și amprente pe care acest mediu le lasă asupra sa. Aceasta, parafrazându-l pe **Petre Andrei** (1970), *are ca obiect de activitate, cercetarea realității sociale și procesualitatea devenirii și realizării acestei realități, studiul societății în totalitatea sa, natura și esența, structurile și funcțiile ei, modul în care aceasta evoluează, ordinea de drept a societății, legitățile care-i guvernează evoluția și dinamica.* O parte dintre conceptele de bază cu care lucrează **sociologia** (societate, colectivitate, grup social, relații sociale, relații interpersonale, opinie, mentalități, fapte sociale, rol și status social, cultură socială, socializare, mobilitate, performanță, adaptare și integrare socială, dezvoltare socio-umană, influență și imagine sociale etc.), le folosește și **sociologia educației fizice și sportului**. Obiectul de cercetare al acesteia din urmă, îl constituie colectivele de sportivi, relațiile interumane în cadrul acestora și în afara lor, ansamblul dimensiunilor sociale ale existenței sportivului, viața lui socială în diferite structuri și organizații, în diferite medii de proveniență ori de destinație, comportamentul uman în mediul social propriu sportivului sau grupurilor sportive de diferite tipuri, impactul acestui comportament în grupul de origine și în societate, impactul sociologic al performanței sportive în diferite medii de educație (familie, școală, club sportiv, universitate, asociație sportivă), influența mass-media asupra evoluției actului sportiv, aspectele sociale ale retragerii din activitatea sportivă de performanță, importanța psihofizică și socială a practicării exercițiilor

fizice în tot sistemul de învățământ, rolurile sociale ale profesorului de educație fizică și sport, ale antrenorului etc.

1.3.0. Relația sociologiei cu alte științe

Ocupându-se de cercetarea unui domeniu atât de vast, cum este cel al realității câmpului social, **sociologia** se întâlnește și deseori se intersectează și cu alte științe care studiază omul și societatea, științe pe care universitarii **A. Mihu** din Cluj-Napoca (1992) și **C. Schifirneț** din București (2002), le împart în trei mari grupuri:

- a) **grupul științelor sociale:** antropologia, economia, psihologia socială, istoria și **sociologia**;
- b) **grupul disciplinelor umaniste:** filozofia, teologia, literatura, muzica și arta;
- c) **grupul științelor comportamentale:** etologia, antropologia, psihologia, aspectele comportamentale ale economiei, geografiei, dreptului, psihiatriei, **sociologiei** și științelor politice.

După câte observăm, **sociologia** este cuprinsă în două grupuri de științe: grupul științelor sociale și grupul științelor comportamentului. Acest fapt demonstrează nu numai complexitatea obiectului său de studiu, dar și existența unor moduri și unghiuri diferite din care poate fi abordată problematica socială. Obiectul său de studiu fiind câmpul social, practic **sociologia** comunică, într-un fel sau altul, cu toate științele. Enumerăm mai jos doar o parte dintre cele mai importante conexiuni. Astfel, are o relație foarte bună (raporturi de reciprocitate) cu **istoria**, care îi aduce materialul faptic indispensabil analizelor

sociologice, ușurând evidențierea unor tendințe, direcții, ritmuri de dezvoltare ale societății contemporane. Amândouă științele studiază faptele concrete din societate, „*numai că istoria se rezumă la unicate și faptele de succesiune ale trecutului, pe când sociologia cercetează faptele prezentului ce au reprezentativitate statistică ridicată*” (Ionescu și Stan, 1997). Istoricul are misiunea de a descoperi și de a conserva izvoarele trecutului, sociologul este pus în situația de a inova, de a găsi soluții noi în concordanță cu dinamica socială curentă. Are relații cu **psihologia**, care studiază individul uman și personalitatea acestuia, cu **psihologia socială** – care se ocupă de studiul relațiilor sociale, ale structurilor, interacțiunilor și dinamicii organizării sociale, cu **antropologia** – care este știința despre om ca individ și specie, cu **științele economice** – care se ocupă de viața economică a societății (producția, distribuția și consumul bunurilor și serviciilor, retribuirea muncii, banii, afacerile, relațiile economice internaționale etc.), cu **etologia**, care are ca obiect studiul moravurilor popoarelor, cu **științele politice** – care studiază doctrine, idei, organizarea politică, strategii și comportamente electorale etc., cu discipline din domeniul **matematicii** – de la care preia instrumente de calcul și modele de reprezentare și interpretare a datelor. De asemenea, are relații consistente cu **etnologia**, cu care, nu numai că folosește în comun unele metode de cercetare, dar îi preia și o serie de informații despre societățile trecute și dispărute, sau despre comunitățile contemporane cu nivel de dezvoltare cultural, material și spiritual neafectate de modernism și globalizare, ori rămase în urmă din punct de vedere al civilizației contemporane (așa-numitele comunități retardate). Toate aceste informații ne ajută să știm de ce și cum am evoluat, într-un mod sau altul, ca ființe sociale, „*cum de au ajuns lucrurile să fie ceea ce sunt*”, după cum afirma **F. Boas** (apud Ionescu și Stan, 1997). Relaționează cu

pedagogia, pentru că, după cum afirma **Petre Andrei** (1970), „*procesul de formare al conștiinței sociale, care este condiția fundamentală pentru existența unei societăți, este ajutat deci în mod categoric de educație. De aceea **sociologia** și știința educației sau **pedagogia**, sunt foarte legate una de alta*”. Conexiuni are și cu alte științe, însă ne vom opri deocamdată doar la cele enumerate mai sus.

Dacă ne vom referi doar la **sociologia sportului**, la cele relatate de noi se mai pot adăuga - ca făcând parte printre cele mai importante și **genetica, biochimia, medicina, biomecanica** ș.a..

1.4.0. Funcțiile sociologiei

Ca știință, **sociologia** îndeplinește mai multe funcții, însă noi o să le enumerăm doar pe cele pe care le considerăm a fi mai utile pentru domeniul de care ne ocupăm:

- **funcție descriptivă** – descrie faptele sociale, fenomenele și structurile sociale, prezintă realitatea socială în dinamica sa integrală;
- **funcție explicativă** –care scoate în evidență și explică raporturile fundamentale ale interacțiunilor care au loc în câmpul social, care formează normalitatea și regularitățile vieții sociale într-o anumită perioadă de timp într-o societate, precum și a factorilor generatori ai faptelor și fenomenelor sociale care, corect interpretați, pot scoate în evidență tendințele de dezvoltare socială;
- **funcție critică** – cu care se analizează în mod critic faptele și fenomenele câmpului social, arătând nu numai cum și de ce acestea **sunt** într-un mod sau altul, ci și **cum ar trebui să fie** pentru a putea eficientiza

dezvoltarea socială, pentru a elimina problemele și contradicțiile din societate, înlocuindu-le cu modele armonioase, mereu perfectibile sau cu alternative care pot fi puse în practică de conducerea politică a societății;

- **funcție prospectivă și prognostică** – cu care **sociologia**, în urma cercetărilor efectuate, poate *diagnostica* și *prevedea* sensul și modul în care o societate se poate dezvolta, poate oferi alternative corective sau informații științifice explicative; ea acceptă două tipuri de previziune, respectiv **previziunea stare de fapt** - în care nimic nu poate interveni să tulbure desfășurarea fenomenului, și **previziunea plan** - în care actorul social poate acționa pentru susținerea desfășurării normale a vieții sociale;
- **funcție aplicativă** - **sociologia** în urma studiilor asupra câmpului social, elaborează ipoteze, propune soluții și rezolvări, recomandă de asemenea alternative care pot fi puse în practică de autoritatea politică a societății.

Toate aceste **funcții**, nu au un statut independent. Ele interrelaționează, se susțin reciproc și în mod firesc, în așa măsură încât **sociologia** să-și poată îndeplini menirea sa științifică în cadrul celorlalte științe despre om și societate.

1.5.0. Sociologia grupului mic

În ultimele decenii, cercetătorii din domeniul sociologiei, psihologiei și psihologiei sociale, au fost preocupați în mod deosebit de viața și organizarea grupului mic, în special de psihologia membrilor acestuia, de structurarea și tipul relațiilor interpersonale și de găsirea ori construirea unor instrumente cu care să se poată controla sau

induce anumite comportamente individuale ori de grup la nivelul organizației. S-a vizat în special problema performanțelor pe care grupul le înfăptuiește sau le-ar putea realiza, în urma modului de structurare și de organizare.

Studiile cele mai semnificative au fost efectuate pe grupuri mici din industrie și armată și foarte puține pe cele din activitățile sportive, care au beneficiat totuși, prin transfer, de rezultatele acestor cercetări.

Grupul mic, spre deosebire de alte tipuri de grupuri, își are specificul său de funcționare și acest lucru ne interesează în mod aparte, datorită faptului că toate activitățile sportive au la baza acest tip de grup, format din două până la 20-25 persoane, care se află într-un sistem de relații de comunicare, de colaborare, de apreciere, organizate după norme proprii și specifice de conduită, pentru atingerea unui țel comun.

Primele studii asupra grupului mic privind performanța și nivelul de creativitate, au fost întreprinse de *E. Mayo*. Au urmat cele ale lui *K. Lewin*, care au vizat rolul liderului într-un astfel de grup și cele ale lui *J. Moreno* - care s-a ocupat de definirea rolului relațiilor preferențiale între membrii grupului mic și dezvoltarea unor instrumente de cuantificare a acestor relații, cel mai cunoscut fiind tehnica sociometrică.

După cum subliniază *M. Epuran* (2001), grupul mic sportiv „prezintă o anumită dinamică, grad de coeziune (moral și spiritual de grup), tipuri de interacțiuni, un sistem de comunicare direct interpersonal, prezintă fenomene de autoritate și de dependență grupală, de presiune a grupului, procedee de conducere etc. care-l definesc și-l diferențiază de altele” și „trebuie înțeles ca sistem, cu organizare internă ierarhizată care implică interacțiunea elementelor componente, mecanisme de reglaj și autoreglaj, integritate”.

Studiile care s-au ocupat de **grupul mic formal** din sport (în sportul de stradă, de recreere sau de întreținere –

grupurile pot fi *spontane* sau *informale*) au vizat sistemul de relații preferențiale, dinamica și coeziunea din cadrul grupului, procesele de conducere, tipologia liderilor ș. a. În sportul de performanță, regulile pentru constituirea acestuia sunt precise, uneori chiar rigide: membrii echipei sau reprezentanții clubului ori ai asociației sportive, sunt admiși pe criterii de performanță bine stabilite, alegându-se indivizii cei mai dotați și cu rezultatele cele mai bune realizate la cel mai înalt nivel competițional.

Cunoscându-se faptul că de coeziunea membrilor grupului, depind nivelurile de performanță și de satisfacții ale sportivului cât și ale antrenorilor, se impune din punct de vedere sociologic, cunoașterea aprofundată a tuturor nuanțelor psihocomportamentale ale componenților săi, pentru a putea preîntâmpina situațiile delicate de **dezbinare, dezorientare și pierderea interesului comun** privind dezideratele antrenorului, clubului sau ale asociației. Literatura de specialitate remarcă printre caracteristicile esențiale ale grupului mic din domeniul sportului, următoarele atribute:

- eterogenitatea echipei;
- volumul mic;
- chibzuință;
- dinamică specială și specifică;
- adeziune voluntară a membrilor;
- asumarea și respectarea normelor de conduită impuse de antrenor, tradițiile echipei sau ale clubului;
- nedeterminarea coexistenței în echipă;
- neîngrădirea apartenenței la alte grupuri formale sau informale.

Unul dintre cercetători, îl numim pe **J. B. Cratty**, clasifică grupurile în **coacționale** (sportivul performează fără a interacționa cu ceilalți coechipieri) și **interacționale** (performanța personală depinde de calitatea relațiilor din echipă și este specifică sporturilor de perechi sau

grup precum tenisul, canotajul, ciclismul, ștafeta din atletism sau înot).

Relațiile interpersonale din interiorul grupului/echipei care, după **Moreno**, pot fi de **acceptare**, **indiferență** sau **respingere**, au o importanță capitală în viața și performanța echipei. **Rioux** și **Chappuis** (apud Epuran, 2001) le clasifică în relații **preferențiale afective**, care se exprimă prin conexiuni de simpatie, respingere sau apatie și **preferențiale operaționale**, exprimate prin opțiunea selectării după criterii personale a partenerului/partenerilor pentru îndeplinirea dezideratului echipei și antrenorului.

Construirea unei echipe eficiente și performante este o întreprindere, deseori, foarte dificilă, mai ales dacă aportul specialiștilor în sociologie și psihologie este neglijat sau pur și simplu refuzat.

Nu rareori în echipă/grup apar situații frustrante sau conflictuale, care au în cele mai dese cazuri efecte dezastruoase, exprimate în rezultatele obținute de membrii componenți la competițiile specifice.

În ceea ce privește starea și nivelul de coeziune al echipei, părerile sunt împărțite: cei mai mulți cercetători susțin teza că fără un nivel ridicat de coeziune, echipa nu este capabilă de înaltă performanță, pe când **H. Lenk** și **Martens** (apud Epuran, 2001), susțin că „*prea multă coeziune strică*”. În situații particulare, amândouă tezele se dovedesc a fi adevărate.

Dar cum este definită coeziunea ? În cazul nostru este *reprezentată prin calitatea și nivelul forței de atracție care se exercită între membrii echipei/grupului stăpâniți de aceleași interese în realizarea performanței*. Această stare, este obținută prin încurajarea relațiilor preferențiale pozitive dintre coechipieri și este subordonată unor elemente care țin de specificul și caracteristicile grupului organizat după cum urmează:

- **mărimea** (un grup cu până la zece componenți, este mai ușor de modelat, este mai coeziv și comunicarea este eficientă și de bună calitate);
- **diferența de vârstă** a componenților (cu cât este mai mică cu atât rolul de a optimiza, omogeniza și compatibiliza nivelul ridicat de atitudini și de aspirații este mai mare);
- **nivelul de motivație** față de țintă;
- **trăsăturile caracteriale** ale membrilor;
- **trăsăturile temperamentale**;
- **structura echipei** (coechipieri pot avea specializări diferite în echipă, ocupații diferite în viața socială);
- **structura psihologică a sinelui**;
- **nivelul de aspirație al individului**;
- **nivelurile capacității de concentrare și de luptă** ale sportivului în situații dificile.

1.6.0. Funcțiile sociale ale sportului

În ce măsură practicarea sportului produce efecte materiale, culturale, spirituale sau simbolice asupra instituțiilor, grupurilor sau a altor elemente sociale, sau în ce măsură organizațiile sportive sunt creditate și încurajate de către societate și de rezultatele obținute de către reprezentanții de frunte ai domeniului - să facă performanță și istorie ?

Interpretat adesea ca o invenție inutilă, un act gratuit, sportul, dar și educația fizică, care au origini tot atât de străvechi ca și ritualul religios - sunt constant în căutare de explicații și demonstrații de anvergură pentru a-și justifica utilitatea.

Funcțiile exprimării fizice a individului și a unor descărcări tensionale induse de mediul social modern deosebit de competitiv dar și stresant, pentru obținerea unui

echilibru interior, a unei imagini sociale apreciative, lupta pentru demonstrarea capacităților fizice și a abilităților motrice de excepție ș. a., sunt specifice sportului - indiferent dacă ne referim la cel stradal, din școală (educație fizică), de masă, sau la cel de performanță.

Practica sportivă nu produce impresie prin conținutul semantic - precum practicile culturale (lectura, turismul, spectacolele muzicale sau de teatru, expozițiile de artă ș. a.) sau cele spirituale (acțiunile religioase a diferitelor culte); ea n-are mesaj precum literatura, însă exprimă virtuți de altă natură, pe care societatea le exploatează pentru spectacol, dar și pentru descărcarea energiilor negative acumulate de către masele largi ale populației, acumulări datorate frustrărilor sociale, precum și pentru oferta de modele pentru generațiile tinere. În ce măsură aceste manifestări și spectacole sportive sunt eficiente sau aduc beneficii prin detensionări psihosociale de masă, rămâne de cercetat și de demonstrat.

Efectele pozitive ale exercițiilor corporale (fizice) nu se văd imediat. Tradiția antică afirmă - într-o expresie rămasă definitivă, că o minte sănătoasă sălășluiește numai într-un corp sănătos.

Cercetări moderne, demonstrează că puterea fizică obținută printr-un program controlat de exerciții, întărește încrederea în sine a practicantului și disciplinează comportamentul, că există o strânsă corelație între rezultatele efortului fizic și calitatea moralității și sănătății individuale, iar în sportul de performanță - s-a observat că - aceste două repere sunt întregite și de un puternic sentiment religios. Prin urmare, societatea modernă ca și cea antică, îi recunoaște activității fizice și sportului rolurile sanogen, educativ și formativ-comportamental benefice, atât individului care le practică, cât și societății care le promovează și le susține material.

Anumite activități cu caracter sportiv, orientează sau sunt acceptate, datorită obiectivelor avute în vedere de

individ sau de societate. Astfel cercetările antropometrice, psihologice, sociologice și clinice efectuate de-a lungul timpului, au scos în evidență modificările importante petrecute în rândul celor care practică sportul - față de nepracticanți - modificări exprimate prin înfățișare armonioasă, masă musculară suplimentară, forță fizică substanțial mărită, conduită aleasă, nivel mărit al aspirațiilor, călirea caracterului, echilibru psihologic puternic, încredere în forțele proprii, o mare capacitate de luptă, o gândire de învingător etc. În acest sens, sociologii și psihosociologii au cooperat în ultimele decenii cu agenții sportivi (profesori de educație fizică, antrenori, medici sportivi) pentru a descoperi, demonstra și confirma științific, efectele benefice și formative ale activității corporale, pentru susținerea și justificarea activităților sportive în educația copiilor și tinerilor și legitimarea programelor și instituțiilor cu sarcini educaționale în acest domeniu, și pentru a demonstra în ce măsură instituția sau organizația sportivă reușește să-și atragă adeviziunea și încrederea în utilitatea sa socială pentru întărirea sănătății morale și sociale a populației.

Secolul XX a făcut ca foarte multe societăți, de la cele mai dezvoltate până la cele din așa-zisa lume a treia, să adere la opiniile favorabile practicării gimnasticii și sportului bine dozat, cu caracter de masă, opinii legitimate de rezultatele înalte obținute de sportivii de performanță, dar și de cele științifice oferite de laboratoarele de specialitate și de către cercetările din medicină, biologie, antropometrie, psihologie, sociologie ș.a.

Toate aceste studii au fost realizate sub imperiul devisei creării omului ideal, reprezentat prin armonia formelor și comportamentului deosebit față de exemplarul mediu, comun. Astfel, societatea a încurajat de-a lungul timpului (arta Greciei și Romei antice este grăitoare în acest sens!) ideea că prin exercițiu fizic constant și bine elaborat și dozat, se obține acea stare de plinătate și senzația de

bine, un echilibru morfologic și psihologic înalt, parametri fiziologici individuali ridicați, longevitate profesională și socială mărită. În acest sens, prin analiza stării epidemiologice a practicanților de sport din zona anglo-saxonă a anilor 60-70 ai secolului trecut, s-a încercat să se demonstreze că nepracticanții sunt mult mai expuși îmbolnăvirilor, iar anchetele medico- și psiho-sociale s-au străduit să izoleze efectele practicării sportului pentru a fi utilizate în discursul public în a sublinia critic investițiile mici făcute de societate față de beneficiile foarte mari pe care practicarea oricăror forme de sport le-ar putea aduce sănătății publice, bugetului ministerului de specialitate și chiar politicii externe a unui stat.

Alte cercetări au scos în evidență că investițiile în activitatea sportivă de masă, susține starea de bine fizic și social, construiește persoana și personalitatea, întărește solidaritatea socială și națională, scade puterea și efectele bolilor contagioase.

Ideea că activitatea fizică este benefică organismului uman, dar și celui social, a marcat o intensă revigorare în anii 60-70 ai secolului trecut, a practicării în masă a sportului și exercițiilor fizice. O puternică presiune socială privind practicarea exercițiilor fizice în Statele Unite, a fost indusă de argumentele medicale folosite în discursul public de susținere (ameliorarea funcțiilor pulmonare în lupta împotriva tuberculozei, diminuarea morbidității și mortalității, mărirea longevității, îmbunătățirea sistemului cardio-vascular, diminuarea costurilor sistemului de asigurări etc.) de către sociologi și medici, dar mai ales de către organizațiile nonguvernamentale din domeniul asigurărilor sociale, argumente care - chiar de nu au fost demonstrate științific - au rezistat la toate discursurile și comentariile opozante (apud Jacques Defrance, 2003). Unii cardiologi susțineau chiar, că practicarea maratonului ar produce o protecție absolută împotriva

afecțiunilor coronariene, ipoteză care se baza pe rezultatele unei anchete efectuate în anul 1953 de către **Morris** și colaboratorii săi (spre sfârșitul deceniului cinci, echipa sa revenea asupra acestor argumente, lăsând ca cercetarea medicală viitoare și societatea să hotărască cum este mai bine). Cercetătorii amintiți, printr-un proiect amplu, vizau confirmarea existenței unei relații puternice între exercițiile fizice și diminuarea riscului cardiovascular în contextul unui efort intens favorabil sportului, propunând în acest sens, practicarea în masă a gioghing-ului. În deceniul opt, un alt cardiolog american, **Henry Solomon**, se arată ispitit de caracterul legendar al acestei pricini cauzale și arată în ce condiții dezvoltarea cercetărilor istorice și sociologice - care pun problema funcției sanogene a practicilor sportive - reprezintă o problemă a sociologiei, sociologiei culturii și istoriei. El afirma că - cu toate cercetările anterioare - încă nu se știe concret ce *efecte* asupra corpului are practicarea sportului, însă observă și subliniază că în numeroase contexte sociale și culturale, practicanții acestei activități sunt persuadați de aspectul benefic sanitar și sunt susținute (efectele) de un larg corp de specialiști din domeniul științelor medicale (apud J. Defrance, 2003). Ideea de mai sus este susținută și de experiența subiectivă a practicanților sportului, care afirmă că acesta revigorează organismul, îl tonifică, oferă senzații musculare și cutanate deosebite, de împlinire a corpului propriu, concepție larg răspândită, susținută și influențată și de sistemul politic al statului, dar mai ales de segmente mari de populație din societățile moderne, convinse că sportul *repară* dezechilibrul fizico-psihic produs de munca (fizică ori intelectuală) și stresul cotidian. Această temă este sprijinită și repetată pentru toate categoriile sociale și de vârstă de către cercetătorii din domeniul sociologiei - americani și deopotrivă europeni - care explică și

recomandă pentru detensionarea relațiilor sociale, practicarea sportului de masă.

În general, teza că sportul mobilizează traiectoria profesională și socială a individului practicant și are rol de a descărca energiile sociale negative, exprimate prin violență verbală, politică, sexualitate ori agresivitate zilnică, n-a făcut obiectul unor demonstrații științifice de anvergură, comparabile cu cele relative la efectele sanitare, însă este o idee cu țel comun, formulată de agenții și promotorii dezvoltării sportului.

Sportul are și o funcție simbolică. Ca și politica, aface-rile, arta, știința - sportul are funcții simbolice și produce figuri-legendă, folosindu-se de calitățile individuale de excepție și de reușită, care devin bunuri ale comunității, cu întreaga paletă de semnificații a reușitei totale (uma-ne, profesionale, sociale, estetice etc.). Trei factori concură și se fac „**vinovați**” de realizarea și consolidarea legendelor (figurilor) sportive originale și puternice:

a) expresia talentului, care traversează prestația corporal -sportivă și dă dimensiunea energetică, spațial-geo-grafică și istorică, distingându-se în marile realizări cinematografice sau în interesantele producții literare;

b) mediatizarea intensă și viguroasă a acțiunilor sportive din timp, prin mijloace mass-media cu mare audiență (ziare, reviste de profil ilustra-te, radio și TV);

c) audiența și ecoul masive și populare, care să preamă-rească performanța unui sportiv și care să ofere cu forță societății sau lumii, un model social și cultural.

Efectul de mit este realizat, susținut și dezvoltat și de consecințele produse de apariția cu un număr aproape dublu în prejma și pe timpul evenimentului - a publicațiilor cu specific sportiv.

Unul din efectele acestei acțiuni a fost și dezvoltarea fără precedent, după apariția și afirmarea **Nadiei Comăneci**, care „a transformat Olimpiada într-un zâmbet de

copil, deschizând noi ritmuri plastice posibilităților corpului uman, pe care l-a scos din realitatea consacrată și l-a îmbrăcat într-o legendă atrăgătoare” (Marolicaru, 2005, citat din ziarul grecesc *Kahimerini*), a gimnasticii românești și a celei mondiale.

Mass-media, în demersurile sale de comunicare, se folosește de o paletă largă de instrumente specifice; utilizează **construcții discursive** care personalizează și impresionează, **selecționează elemente ale performanței** sau **incidente** cu efecte emoționale puternice, **montează povestiri** ori **relatări cu circumstanțe dramatice**, subliniază **intervenția destinului** dar și a muncii până la epuizare în afirmarea calităților de învingător și a curajului individual excepțional față de adversități etc. Apoi, Panteonul personajelor intens popularizate, care devin populare, se transformă în surse de informare și de studiu și pentru sociologie - căreia îi oferă material la alegere și din belșug pentru analiză.

Figurile sportive importante oferă modele sociale și umane de posibilă identificare a unui public relativ tânăr (10-20 ani) care nu cunoaște încă nume de personalități sportive sau culturale cu rezonanță, care n-are un bagaj cultural încă consolidat.

Cercetările mai particulare, studiază și în ce măsură eroii sportivi pot furniza un model de ascensiune socială. În Anglia anilor 20-30 ai secolului trecut, părinții bogați ai copiilor cu eșec școlar ca și cei ai familiilor scăpătate au putut converti eșecul în izbândă, prin folosirea energiilor tinere și a aptitudinilor motrice în activități sportive de succes. Alți cercetători caută explicații despre cum un campion cu origine comună, dintr-un mediu social - adesea de la periferia societății - poate traversa ascendent ierarhia socială, pătrunzând într-un grup superior socio-cultural ori politic, ori eroi sportivi din familii cultivate sau ale straturilor sociale superioare, ajung în grupuri marginalizate ale societății (consumatori ori

traficantî de droguri, traficantî de arme, violatori, clienţi frecvenţi ai penitenciarelor etc.,)

Celebrarea eroilor sportivi de către literatura mitologizantă, opera de transfigurare şi aducere la cunoştinţa marelui public a actelor acestora şi de rememorare a unor împrejurări de mare mândrie naţională, reprezintă de asemenea, acte de fixare în istorie a figurilor legendare.

Realizarea unei performanţe extreme, deosebit de dificile, reuşita - datorită unei străduinţe şi muncii susţinute, raţionale etc. - sunt calităţi care devin pentru marele public gesturi etalon, care fac dintr-un sportiv exemplar, o legendă şi după trecerea în nefiinţă, figura eroului fiind utilizată, nu rareori, şi ca suport al identificării sociale ori naţionale, contribuind adesea la dezamorsarea unor tensiuni create de inegalităţile existente între straturile sociale (tinerii negrii din ghetourile americane se identifică cu succesele baschetbalistului Michael Jordan, imigranţii din Franţa cu reuşita lui Zinedine Zidane, emigranţii români din America cu imaginile Nadiei, Hagi s-au a lui Doroftei etc.).

Prezentarea cu ştiinţă şi echilibru a figurilor de succes care provin din păturile sociale inferioare (percepute - în general - defavorabil de către grupurile sociale dominante), ca exemple de reuşită în viaţă, ca simboluri şi modele de urmat, are drept efect dar şi ţintă, sfărâmarea unor stereotipuri negative ale populaţiei educate sau majoritare, adresate acestui segment social. Astfel, datorită atletismului, negrii (în general asociaţi valorilor negative), primesc etichetări pozitive, prin transferul termenilor folosiţi de mass-media faţă de imaginea, calităţile şi performanţele unui sportiv de elită provenind din această categorie, precum *eficacitate*, *tehnicitate*, *rapiditate*, *inteligenţă strategică* şi de joc, *intelectualitate* (când se referă la interviurile date de performer). Istoria mai veche şi mai nouă a sporturilor, în

special cea care se referă la box, baschet, atletism, ne oferă frumoase și de neuitat exemple din această zonă.

1.7.0. Sportivul și mediul social de apartenență

Practica sportivă corespunde unui angajament volitiv individual gradual, reversibil și nu este obligatoriu; libertatea de aderare sau de părăsire a grupului, este o opțiune personală care ține de nivelul de implicare pe care și-l asumă fiecare potențial sportiv de competiție sau viitor performer. Masa sportivă de aspiranți, statistic, cunoaște în permanență un număr ridicat de intrări (debutanți) și de plecări (abandon). Prin afluxul de aderare, prin sistemele de calificare și promovare a sportivilor, prin promovarea de la sportul de masă la cel de competiție a indivizilor cu reale calități fizice și motrice, se operează o triere și o veritabilă construcție socială a populației sportive, a caracteristicilor acesteia bine particularizate.

Luată în ansamblul lor, conform rezultatelor unor anchete efectuate în Franța în anii 1967 și 1988, grupurile sportive sunt dominate de o mare eterogenitate socială: tineri, adulți, săraci, bogați, orășeni și cei din mediul rural. Toate aceste categorii, statistic, în anul 1988 au avut un spor procentual semnificativ față de anul 1967. Astfel, cei de la țară și agricultorii practicau sportul într-un procent de 31% (cu 12% mai mult decât în anul 1967), muncitorii reprezentau 47% (cu 8% mai mult decât în anul de referință), funcționarii -55% (cu 9% mai mult față de 1967), artizanii, comercianții și patronii -58% (o creștere de 6%), profesiile liberale -81% (o creștere de 10%), profesiile intermediare -73% față de 62% în anul 1967 (apud J. Defrance, 2003). Aceste date relevă un efort deosebit -

atât din partea practicanților cât și al organizațiilor ofertante de activități sportive (cluburi, asociații, firme private sau de stat specializate în astfel de activități), al ministerelor de resort care au propus și susținut programe naționale pentru menținerea unui standard sanogen ridicat și a unei condiții fizice bune, dar și al mijloacelor mass-media care au adus în fața publicului larg, toate evenimentele de importanță deosebită de nivel intern sau internațional.

În mod cert, un posibil studiu internațional ne-ar releva că acest fenomen nu îi este specific numai Franței, ci tuturor societăților cu un nivel ridicat de aspirații și de cultură. Diversitatea tipurilor de sport practicate este și ea foarte mare și stratificată pe categorii sociale. Astfel sociologic se constată că scufundările acvatice, tenisul, parașutismul, ski-ul, golful și altele, sunt alese în general de către clasa de mijloc și de cea bogată, pe când boxul, luptele, gimnastica sportivă, ciclismul, cicloturismul, fotbalul și alte sporturi cu consum fizic și energetic îndeobște mai mare – sunt preferate de către clasa populară (muncitoare sau foarte săracă). Această structurare socială a practicării sporturilor, este și o consecință a transformărilor economice contemporane, dar și ale istoriei și tradiției unor sporturi naționale, specifice unor țări sau regiuni geografice.

Pe lângă sporturile organizate de cluburi și asociații - care sunt sporturi de competiție, în ultima vreme a luat un avânt ridicat și **sporturile de reconfortare** (practicate în timpul liber sau după programul de serviciu), cele **de întreținere** a corpului (practicate în spații adecvat utilizate și sub supraveghiere de specialitate - în special de către femei) și **sporturile extreme**, practicate în general de către copii și tinerii din cartierele sărace sau mărginașe ale marilor metropole.

Referindu-ne la gen, femeile - ca efect al luptei de emancipare și câștigare de drepturi egale cu bărbații-

au pătruns în ultimele decenii într-un număr foarte mare și au un aport din ce în ce mai important în activitatea sportivă de performanță, participând la sporturi care altădată erau rezervate numai sexului tare (fotbal, box, haltere, alpinism, judo, carate, aruncarea greutății etc.), uneori cu riscul de a-și pierde feminitatea prin comportament sau prin modificarea serioasă a liniei formei corporale specifice. Cu toate că, comparativ cu cel al bărbaților, numărul lor este încă mic, nu se poate arunca vina pe discriminare, ci mai degrabă pe faptul că sportul în general incumbă un grad mare de violență, de virilitate, de forță, iar cultura tradițională a promovat delicatetea și frumusețea corpului, a atitudinilor și comportamentului matern pentru femei și puterea, virilitatea, forța (până la violență chiar!), nivelul și durata de implicare în lupta pentru victorie, atitudinea războinică - specifică pentru bărbați.

Un alt aspect interesant de remarcat, este și transferul geografic și cultural al unor sporturi specifice, uneori calificate ca fiind exotice. Datorită efortului și fenomenului de globalizare, o serie de sporturi care erau specifice numai unor culturi ori regiuni geografice (haltere în Bulgaria, gimnastica în România, Rusia și unele țări asiatice, rugby-ul în Anglia, atletismul în țări din Africa și Statele Unite, înotul în Germania de Est etc.), tind să devină universale, prin includerea lor în programul marilor competiții internaționale, precum universiadele, olimpiadele ori campionate mondiale.

1.8.0. Organizații sportive Naționale și Internaționale

Schematic, aceste organizații sunt reprezentate de asociații, cluburi și federații naționale (în anul 1998, la nivel global, erau 6.135 de federații sportive naționale, pe primul loc clasându-se cele de volei cu un număr de 214 federații), iar la nivel internațional sunt recunoscute trei realități structurale:

-**instituțiile nonguvernamentale**, care sunt reprezentate și funcționează în perioada olimpiadelor precum *Comitetul Internațional Olimpic*, *Federațiile sportive internaționale* (olimpice și neolimpice, școlare, universitare și ale dizabililor) și *confederații continentale* (de exemplu, Asociația Comitetelor Naționale Olimpice din Europa sau Regruparea organizațiilor sportive europene nonguvernamentale).

La originea istorică a ființării și funcționării organizației sportive internaționale, aceste organisme private sunt recunoscute și investite cu forță de reprezentare și funcționare legitime și sunt susținute financiar - atât de stat cât și de marile companii sau firme specializate în producerea de echipament sportiv (Nike, Adidas, Reebok etc.) sau de altele, care n-au nimic comun cu sportul (decât punțile create pentru extinderea publicității) cum este Coca Cola ș. a.

-**instituțiile interguvernamentale**, precum *ONU* și *UNESCO*, cu posibilități de intervenție modelatoare și modera-toare în organizațiile sportive internaționale. *ONU*, de exemplu, în 1977 a adoptat o *Declarație Internațională contra apartheidului în sport*. În aceeași manieră,

UNESCO a adoptat o *Cartă Internațională a Educației Fizice și Sportului* prin care recunoaște acestui domeniu, dreptul coparticipativ fundamental la educație;

-**instituțiile guvernamentale supranaționale**, cum este *Conferința Miniștrilor Europeni responsabili de sport*. Creată în 1975, aceasta se reunește din trei în trei ani pentru a face propuneri Comitetului de Miniștri ai Afacerilor Externe al Consiliului Europei. Această instituție are în subordine *Comitetul Director pentru Dezvoltare a Sportului* și un *Centru de Studii Speciale*, specifice activităților sportive în Bruxelles.

Organizația Olimpică Internațională, este un obiect de studiu sociologic original și totodată foarte interesant; având reprezentare multinațională, este ca structură și putere de decizie, aidoma ONU.

Istoric, reluarea tradiției antice de susținere a Jocurilor Olimpice i se datorează baronului francez, **Pierre de Coubertin**, care în data de 23 iunie 1894, a pus bazele actualei organizații mondiale, având ca deziderat fundamental, acțiunea pentru propagarea și susținerea olimpismului ca stare de spirit, de cunoaștere, înțelegere și competiție pașnică la nivel planetar. Pe plan instituțional, organizația cuprinde trei tipuri de organisme specializate:

- **Comitetul Internațional Olimpic**, prescurtat **CIO**, în subordinea căruia se află *Comitetul de Organizare a Jocurilor Olimpice (COJO)*;
- **Comitetele Naționale Olimpice**, având sigla **CNO** (care sunt membre ale CIO);
- **Federațiile Sportive Internaționale**, prescurtat **FSI**, care au rolul de a-și organiza activitatea sporturilor din domeniul lor de specializare.

Abordând funcționarea acestor organisme din punct de vedere al cercetării de specialitate, analizele sociologice ale specialiștilor în domeniu, vizează nu

numai recrutarea social-elitistă a membrilor din **CIO**, ci și modul de inițiere a cooptării și numirii în funcții. Membrii **CIO** sunt, în general, reprezentanți de elită din rândul foștilor sportivi ai țărilor lor. Principiile selectării, promovării de către forurile naționale de specialitate și alegerii acestora în conducerea **CIO** se bazează pe criterii democratice bine stabilite. Dacă la începutul secolului XX, membrii **CIO** aparțineau *in corpore* aristocrației și burgheziei epocii, cu timpul trecerii anilor și consolidării democrației în relațiile internaționale, asistăm la transformări radicale, prin care foști sportivi de înaltă performanță, cu o educație formală superioară și cu o înută morală ireproșabilă și mare audiență la public să accedă în Organizație.

După înființarea Organizației, s-au făcut însă și compromisuri politice conjuncturale ale olimpismului, cu state ori oameni de partid cu comportamente internaționale reprobabile, precum organizarea **JO** în Germania nazistă în timpul lui Hitler.

La rândul lor, diferențierea, distribuția și intensitatea practicării sportului în spații geografice și sociale din ce în ce mai largi, produc efecte sociale dintre cele mai interesante asupra relațiilor dintre grupuri, dintre populații și în ultimă instanță dintre națiuni - printr-un schimb larg de elemente culturale și de civilizație, dar și de îmbunătățire a nivelului de acceptanță a diferențelor existente între oameni și națiuni, ca rezultat al dezvoltării lor în contexte social-istorice diferite - care reprezintă alte surse importante și interesante de studiu sociologic.

1

Teme pentru aprofundare

1. Explicați importanța conceptelor definite, în contextul sociologiei educației fizice și sportului.
2. Definiți importanța sociologiei educației fizice și sportului, în educația sportivului.
3. Detaliați cu care alte științe relaționează sociologia educației fizice și sportului și în ce scop ?
4. Definiți funcțiile sociologiei educației fizice și sportului.
5. Care sunt funcțiile sociale ale sportului ?
6. Detaliați despre structurile sociale de apartenență ale sportivilor de performanță.
7. Prin ce se definește și diferențiază grupul mic din sport, față de celelalte tipuri de organizații ?
8. Enumerați și detaliați funcțiile și importanța funcțională a organizațiilor sportive naționale și internaționale.

CAPITOLUL II

2.0.0. Teorii sociologice ale educației

2.1.0. Funcționalismul incipient

Sociologia educației este de o vârstă cu *sociologia* însăși, fiindcă încă de la primele încercări de elaborare a unei teorii științifice despre viața socială, educația apare ca o componentă de bază a gândirii sociologice. Începuturile acestei științe se regăsesc în *Regles de la methode sociologique* a lui **E. Durkheim**, publicată în anul 1895, el fiind considerat îndeobște ca părinte al sociologiei științifice moderne. Tot **Durkheim** este considerat și părintele *funcționalismului*, din moment ce întrebuințează foarte des analogii cu biologia. Societatea umană este văzută de el ca un întreg organic, fiecare din părțile sale constitutive acționând pentru a le susține pe celelalte, precum părțile organismului uman funcționează pentru a se susține una pe alta și astfel întregul corp.

Această teorie este fundamentală pentru argumentarea concepției sale despre solidaritatea organică a

societății. Pentru E. Durkheim, **educația** este factorul mijlocitor dintre individ și societate, care realizează socializarea individului uman și este o creație a ființei sociale. Educația, duce la diminuarea rolului familiei în favoarea creșterii rolului școlii în crearea ființei sociale. Ideea este dusă mai departe de **Parsons**, care avansează „*teza internalizării Eului social la nivelul acțiunilor umane instituționalizate*”, adică a „*constrângerilor exterioare specifice faptelor sociale*” (Cristea, 2000)

2.2.0. Funcționalismul sistemic

Este o teorie lansată și susținută cu argumente științifice de către sociologii nord-americani **Talcott Parsons** și **R. K. Merton** și are la bază ideea că „*acțiunile umane trebuie analizate sociologic printr-un sistem de concepte menite să reflecte încercările individuale de a-și reprezenta conștient diferitele situații în care acționează*” (apud Șimandan, 2002). Societatea este concepută ca un sistem, alcătuit dintr-o suită de acțiuni ale unuia sau a mai multor indivizi ori actori sociali. Structura sistemului social este formată din modele diferențiate și specifice, relativ stabile. La nivel global, fiecare sistem și subsistem are un scop bine precizat pe linia menținerii echilibrului dinamic, funcționarea sistemului necesitând îndeplinirea a patru cerințe esențiale: **adaptarea**, **realizarea obiectivelor**, **înțelegerea** și **latența** - numită mai târziu **menținerea sistemului**.

Funcționalitatea sistemului este susținută de familia de origine, de școală și de grupul de egali. Toți acești factori formează un sistem unitar și permit interiorizarea întregii structuri a societății la nivelul individului. Educația, și în această teorie, are o funcție socială bine definită:

crearea identității sociale a individului, având ca finalitate socializarea și internalizarea unor sisteme de roluri comportamentale cu transmitere intergenerațională a unor modele culturale.

Atât prima **teorie**, cât și aceasta, au fost supuse la un atac virulent și susținut spre sfârșitul anilor '60 ai secolului XX. S-a argumentat atunci că acest tip de abordare nu poate explica schimbarea socială, contradicțiile structurale sau conflictele din cadrul societăților umane. Aceste critici, după cum susțin mulți dintre specialiști, nu sunt pe deplin adevărate, deoarece „*teoria evoluționistă a lui Parsons, care tratează dezvoltarea istorică în termenii diferențierii și reintegrării sistemelor și subsistemelor, poate explica schimbarea și cel puțin conflictul temporar existent, până când are loc reintegrarea*” (D. S. O., 2003).

2.3.0. Fenomenologia sociologică

Este o teorie lansată de austriacul **Alfred Schutz**, sprijinită pe teme din **sociologia weberiană**, cultivate pe terenul fenomenologiei *husserliene*. Conform *tezei husserliene*, conștiința este intenționalitate, fiind orientată totdeauna către un obiect. Conștiința nu există decât în calitate de *co-știință de ceva*, așa cum nu există obiect social, decât în calitate de obiect pentru o conștiință.

Elev al lui Husserl, **Schutz** (care a părăsit Europa odată cu apariția fascismului, statornicindu-se în S. U. A.) stabilește principiile de bază ale **sociologiei fenomenologice**.

Această teorie pornește de la modul cum, plecând de la fluxul de bază al experienței nediferențiate, noi actorii sociali ne construim obiectele și cunoașterea despre acestea, aspecte pe care le adoptăm apoi tacit în viața cotidiană. Actul fundamental al conștiinței în

această teorie este **tipificarea**, care se prezintă sub doua aspecte: **tipificarea de gradul unu** și **tipificarea de gradul doi**.

Tipificarea de gradul unu, reprezintă aducerea împreună a elementelor tipice și constante în fluxul experienței individuale, elaborând modele tipice de lucruri și oameni și construind o lume socială comună. Prin interpretarea realității sociale, conștiința creează un univers de semnificații, în care lumea reală în raport cu experiența subiectivă, nu este un univers neutru, ci un univers semnificativ, o construcție (**tipificare**) a conștiinței. În acest caz, sociologului rămânându-i sarcina de a construi **tipificarea de gradul doi**, adică un model rațional al lumii sociale bazat pe teoriile în care actorii își explică propriile acțiuni.

Lumea socială, după **A. Schutz**, se construiește prin **proces de tipificare** care dobândesc apoi o calitate obiectivă, dincolo de grupul care le-a produs, individul social experimentând (prin trăire) nu o lume, ci o diversitate de lumi.

Este de remarcat că problematica educației nu este abordată în mod explicit de către autorul teoriei prin prisma fenomenologiei sociologice, ea subsumându-se socializării genetice a cunoașterii comune, ca **activitate tipică**, prin care **actori tipici**, respectiv educatorii, transmit **cunoașterea socială tipică**, adică tezaurul de cunoștințe acumulate și disponibile, altor **actori tipici**, adică celor care primesc educația.

2.4.0. Modelul dramaturgic

Este o teorie lansată de către sociologul american **Erving Goffman** și este organizată în jurul a două teze unificate. **Prima teză** privește caracterul expresiv și inter-acțional al ordinii publice, iar cea de **a doua teză** tra-

tează ***Eul social*** ca fiind un efect dramatic al experienței sociale. Teoria evidențiază importanța identității sociale a actorilor sociali implicați într-o relație de comunicare situată dincolo de ordinea normativă, într-un cadru public aproape teatral, în care sistemul de educație prin școală, poate constitui un model de interacțiune morală, realizabil între educator și cel educat.

Actorii sociali, afirmă ***Goffman***, sunt orientați în comportamentul lor, mai puțin de normele exterioare care li se impun de societate - fie prin constrângere exterioară, fie prin cea interiorizată - decât de modul în care reușesc să cunoască și să definească situația concretă a locului și timpului în care se află, a semnificațiilor pe care le atribuie comportamentelor partenerilor cu care relaționează, precum și propriilor lor comportamente. Aceste comportamente nu sunt nici *total predeterminate și previzibile*, dar nici *total aleatorii și imposibil de anticipat*. Ele sunt supuse constrângerii și unei ordini sociale care le orientează în așa fel încât acțiunea individuală să se găsească permanent într-o stare de armonie cu acțiunea partenerilor, să fie compatibilă cu forma de organizare a mediului social în care ființează, fără însă ca aceasta să implice - în mod necesar - un consens cu setul de valori și norme pe care mediul i le propune.

2.5.0. Etnometodologia și sociologia cognitivă

La începutul anilor `60 ai secolului trecut, ***Harold Garfinkel*** și ***Aaron Cicourel*** propuneau drumul unui nou curent în sociologia nord-americană, care ulterior urma să fie acceptat de comunitatea internațională a

specialiștilor sub numele de **etnometodologie**. Teoria se prezenta ca fiind o nouă perspectivă a cercetării la nivel *micro* a realității din domeniul educațional și viza înțelegerea aspectelor obișnuite utilizate de cel ce era actorul activ al educației, prins în activitatea sa cotidiană, numite **etnometode**. Acest nou curent promovă, urma să se ocupe de analizarea normalității relațiilor ce exista la nivelul unui grup social. Din perspectiva cercetării microsociologice, iese în relief rolul realității zilnice ce contribuie la identificarea socială a actorilor educației în care se poate valorifica cunoașterea comună și pragmatismul, luate în considerație în raport cu cunoașterea teoretică.

Sociologia cognitivă, la rândul său, încearcă să redefinească raporturile dintre individ și structuri, în care „*ordinea socială este definită nu ca ordine instituțional-normativă dată, ci ca ordine interacțional-cognitivă produsă în cursul acțiunii umane cooperative*” (Stănciulescu, 1996). Aceasta vizează natura problematică a sensului în viața de zi cu zi și încearcă să integreze **etnometodologia** cu **lingvistica**, pe de o parte și cu **sociologia tradițională**, pe de alta parte. Susținătorul cel mai de seamă al acestei abordări a fost **A. Cicourel**.

2.6.0. Structuralismul constructivist

Părintele acestei teorii este francezul **Pierre Bourdieu**, care o lansează în anul 1970. El subliniază că „*aportul major al ceea ce trebuie numit revoluția structuralistă a constatat în a aplica lumii sociale un mod de a gândi relațional, care este modul de a gândi al matematicii și al fizicii moderne*

și care identifică realul nu cu substanțe, ci cu relații'' (apud Stănciulescu, 1996). **Structuralismul** susținut de autor, este unul diferit de cel al lui **Levi-Strauss**, al lui **Althusser** sau **Sartre**; el susține teza potrivit căreia categoriile utilizate de actorii sociali în construcția realității sociale, reprezintă rezultatul unui lung proces de *încorporare* a structurilor obiective. Această concepție este etichetată de **Bourdieu**, *structuralism constructivist* sau **costructivism structuralist** și are ca obiect de studiu „*raporturile de generare reciprocă dintre structurile obiective profunde ale lumii sociale și structurile mentale, de autonomie relativă și interdependență*”, corespondența dintre acestea.

2

Teme pentru aprofundare

1. Descrieți cele șase teorii ale sociologiei educației și conexiunile care pot fi făcute cu sociologia educației fizice și sportului.
2. Ce reprezintă educația pentru teoria *funcționalismului incipient* ?
3. Care este funcția educației în teoria *funcționalismului sistemic* ?
4. Definiți cele două tipuri de *tipificare* ale lui *Schutz* .
5. Care sunt tezele luate în considerație de *Goffman* la elaborarea teoriei sale numită *model dramaturgic* ?
6. Cum definește *sociologia cognitivă*, raportul dintre individ și structurile sociale ?
7. Care sunt factorii care acționează asupra comportamentelor, în teoria *fenomenologiei sociale* ?

CAPITOLUL III

3.0.0. Factori sociali de influențare a sportivului

3.1.0. Familia

Astăzi când, în majoritatea cazurilor, ambii părinți sunt implicați într-o activitate profesională, copiii petrecând foarte mult timp singuri, comunicarea între părți lasă mult de dorit. Cu toate acestea, ponderea influenței din partea familiei asupra descendenților rămâne în continuare decisivă, uneori datorită unor modele comportamentale, care preluate de către copil, vor contribui la conturarea alegerilor privind viitorul său comportamental, profesional și social, alteori datorită atitudinilor părinților puternic autoritare sau neutre, reprezentând un alt mijloc de influențare a deciziei copilului. Motivele sunt cunoscute: sub- sau supraaprecierea posibilităților odraslei, impunerea de către părinți a unor trasee educaționale fanteziste, lipsa de afectivitate, lipsa de consens între părinți cu privire la viitorul copilului, motive care, nu de puține ori, sunt datorate și nemulțumirilor,

frustrărilor și stereotipurilor în legătură cu ocupațiile solicitate de către actuala societate.

Aceste presiuni privind orientarea în viață a copiilor, au deseori un impact negativ asupra preferințelor și potențelor reale ale acestora, care sunt elemente fundamentale necesare performanței în carieră, fie ea sportivă sau de altă natură.

Când vorbim însă despre alegerea sau sprijinul părinților în orientarea copilului către o carieră sportivă de performanță, este foarte important să existe întâlniri ale factorilor educaționali cu familia, pentru ca părinții să-și conștientizeze rolul și importanța în modelarea și dezvoltarea personalității copilului, în orientarea către un model de imitat și chiar realizarea prin acest demers a unui refugiu permisiv.

Unele studii produse de cercetarea americană (în deceniul VIII al secolului XX) pe sportivii de performanță, ale căror rezultate au fost prezentate în ***Sociology of North American Sport*** din ediția anului 1986 (apud V. Opreșan, 2002), relevă faptul că în peste 75% din cazuri, un rol esențial în inițierea copiilor în sport revine părinților, repartitia influenței pe genuri și pe nivel de încurajare fiind foarte interesantă: la un ***nivel moderat*** de încurajare, mamele dețin primul loc față de tați, cu un procent de 60,7% la fii și 55,2 % la fiice (tații: 51,8% la băieți și 48,8% la fete), procentele schimbându-se cu o diferență semnificativă la categoria ***nivel intens***, unde tații conduc cu 26% la băieți și 21,1% la fete, față de mame care acumulează 9,8 procente pentru băieți și 13,4 pentru fete.

Se știe că în orice societate, ***familia*** reprezintă factorul primordial al socializării și integrării membrilor săi. ***Claude Levi-Strauss*** definea familia ca fiind „*un grup care are la bază căsătoria, este alcătuită din soț, soție și copii născuți în același cadru organizațional, pe care îi unesc drepturi și obligații morale, juridice, economice și sociale; în cadrul familiei obligațiile și aspirațiile sunt comune*”.

Și în societatea contemporană, ***Familia*** reprezintă în continuare instituția fundamentală care asigură menținerea perpetuării biologice a societății, îngrijirea și educarea copiilor, precum și menținerea continuității culturii - prin transmiterea către descendenți a limbii, obiceiurilor, tradițiilor, modelelor de comportament, de adaptare și relaționare socială. Ea susține și încurajează la descendenți, acele conduite și puncte de vedere acceptate de societatea din care face parte. Componenta, structura și modelele de familie sunt diferite în societăți și culturi diferite. În țările din Vestul Europei și în America, este specifică familia formată din tată, mamă și copii, care în majoritatea covârșitoare a cazurilor este izolată de rude, pe când în zona balcanică familia este alcătuită din membrii ai mai multor generații care locuind laolaltă (copii, părinți, unchi/mătușe, bunici, străbunici), creează mai mult atașament și solidaritate de grup.

Calitatea vieții de familie fiind influențată de o serie de vectori interni și externi cu ponderi diferite asupra funcționării sale, credem că este firesc, după părerea noastră, ca în cele ce urmează să-i prezentăm pe cei mai relevanți dintre aceștia:

- ***situația economică*** a sa și a societății;
- ***locul de muncă*** al părinților și ***programul de lucru***;
- ***nivelul de educație și de cultură al părinților***;
- ***mass-media*** audio, video și scrisă;
- ***rolul mamei*** în folosirea experienței pozitive proprii acumulate în perioada copilăriei și a informațiilor științifice achiziționate despre dezvoltarea și modelarea copilului;
- ***rolul tatălui*** și poziția sa în activitatea de a conduce și gestiona viața familiei;
- ***nivelul relațiilor de comunicare și interrelaționare*** al membrilor familiei;

- **crizele familiei**, care pot fi: **normative** (schimbarea de rol în funcție de evoluția vârstei și parcurgerea de etape – copil, elev, student, salariat, părinte, unchi/mătușă, pensionar, bunic, străbunic) și **situaționale** (nașterea unui copil cu malformații congenitale, decesul unui copil sau al unui părinte, divorț, imposibilitatea de a crește și a educa un copil datorată stărilor economice, de sănătate, sau morale);
- **starea de adopție**.

„Într-o familie în care domnește o atmosferă de stimă reciprocă, care manifestă stabilitate, iar membrii ei se declară satisfăcuți de rezultatele interacțiunilor, copilul ocupă un loc central” (Ciofu, 1998). În calitate de mediu natural și de grup primar, aceasta este pentru copil, primul intermediar și vehicul în relațiile cu societatea și constituie matricea care-i imprimă trăsături morale și de caracter durabile în concordanță cu așteptările societății. Acțiunea pe care familia o exercită asupra copilului este rezultatul structurii acesteia, care nu poate suporta vreo amputare, nici vreo deviație fără să atragă consecințe mai mult sau mai puțin grave pentru fiecare dintre membrii săi, după cum afirmă **Henri Wallon** (S. F. C., 1971).

Structura familiei nu se mărginește numai la relațiile copil-părinți, ci comportă și influențele de la frați și surori. Se consideră îndeobște de către psihologi, că familia cu un singur copil, în general, nu-i asigură în mediul familial condiții favorabile și normale de dezvoltare psihică - copilul fiind exclusiv sub dependența adulților. Copilul care are însă frați mai mari și/sau mai mici, beneficiază de experiența acestora și de ucenicia unor relații mult mai complexe, variabilitatea și polaritatea acestora fiind influențată de poziția pe care o ocupă în structura

familiei, poziție dată de vârstă, de gen și de numărul fraților și surorilor.

La rândul său, **socializarea**, contribuie la transmiterea și asimilarea atitudinilor, a valorilor, a concepțiilor sau modelelor de comportament specifice unui grup ori unei comunități, în vederea formării, adaptării și integrării sociale a individului uman. Aceasta, reprezentând de fapt o tranzacție, prin reguli și valori, dintre societate și actorii sociali, care-și dezvoltă în urma ei, propriile lor strategii de viață.

Având în cele din urmă ca scop conceperea, reproducerea și materializarea în rândul membrilor săi a unui model normativ și cultural specific, **socializarea** se folosește de **educație** ca proces, sub toate formele sale de exprimare, familiei revenindu-i unul din locurile cele mai importante în acest sens; ea reprezintă „*creuzetul unde se experimentează relațiile sociale cele mai intime*” (Voinea, 1993).

Familia este de asemenea și cea care imprimă cele mai importante și cele mai durabile trăsături caracteriale și morale, trăsături care reprezintă un răspuns la chemările societății. Aceasta constituie pentru copil, cadrul în care se asigură primele tipuri de relații sociale (socializarea primară), de experiențe și exigențe specifice, este primul educator, dar și mediul în care întâlnește primele modele. Aici copilul primește primele „*programe*” de conduită, pe care le va aplica imediat sau „*în secvențe biografice ulterioare, pentru viața cotidiană, programe care permit identificarea sau diferențierea sa în raport cu alte persoane*” (Stănciulescu, 1996). Nu este de neglijat **stilul educativ** utilizat de familie în mediul de relaționare, adică **atmosfera familială, climatul familial** al educației copilului. Fiecare familie are un anumit nivel de educație, o anumită personalitate socială care o diferențiază de celelalte în modul de transmitere a atitudinilor, a cunoștințelor, a valorilor, apelând la

modele, stiluri, metode și tehnici diferite, uneori foarte complexe. Instrumentele alese țin sau sunt adaptate în funcție de nivelul obiectivelor avute în vedere de către familie și au o contribuție importantă la întărirea conținuturilor transmise.

Unui **model parental autoritar** - este confirmat de rezultatele obținute de către cercetările specifice - i se va asocia un nivel înalt al controlului, întovărășit însă de o slabă susținere a activității copilului, căruia i se impun reguli de conduită inviolabile, transmise de către părinți în mod sistematic. Rezultatul va fi un copil fără inițiativă, agresiv și ostil, greu adaptabil social.

Modelul permisiv, este caracterizat printr-un nivel scăzut al controlului aplicat de către părinți copilului, însoțit de puține norme de conduită și responsabilități impuse, părinții străduindu-se de fiecare dată să înțeleagă și să răspundă permanent nevoilor copilului. Această atitudine parentală favorizează dezvoltarea agresivității și negativismului, a unei vorbiri greoaie și întârziată, a crizelor dese de protest și de manie nejustificate, a rezultatelor proaste la școală sau în alte activități.

Un **model educațional de mijloc**, numit de americani **authoritative** (o autoritate mai îngăduitoare, mai democratică), îmbină controlul sistematic, autoritar cu cel al unui suport înalt parental; părinții formulează reguli controlând respectarea lor, „*dar nu le impun, fiind mereu deschiși la dialog, explicându-le rațiunile pentru care regula trebuie respectată și situațiile în care ea se aplică și simulând, totodată autonomia lor de gândire*” (Stănciulescu, 1997). Disciplinarea copilului în această situație, presupune educarea acestuia pentru a obține auto-controlul și eficiența conștientă a acțiunilor sale prin încurajarea comportamentelor pozitive, supunerea lui unor reguli de conviețuire socială general acceptate de societatea al cărei membru este.

Modelul hiperprotector, se caracterizează printr-o super-protecție maternală. Mama îi alege colegi, locul de joacă, prietenii, îmbrăcămintea pe care trebuie să o poarte, mâncarea pe care să o mănânce, filmele pe care să le vizioneze, cărțile pe care să le lectureze etc. Copilul din acest model, este lipsit total de independență, de autonomie socială, personalitatea lui va fi grav afectată, este anxios, lipsit de inițiativă, nevrotic, supraînhibat.

Studiile specifice din arealul social american, subliniază că există corelații semnificative între stilul educativ al familiei și structura de clasă a societății, însă constrângerile familiale nu au culoare, sunt prezente în toate clasele sociale și la toate nivelurile de educație a părinților, diferențiindu-se numai gradul și modalitățile de aplicare (observându-se în ultimul timp, o tendință de evoluție către *permisivitate*).

Subliniem că **stilurile educative** sunt expresia vizibilă și manifestă, specifică unui tip de cultură, ceea ce ne face să nu putem recomanda un model sau altul din cele prezentate până acum.

Cum educația parentală nu vizează modificarea naturii copilului, ci are rolul de a-l ajuta să se dezvolte armonios, să-i dezvolte calitățile morale și intelectuale, să-i încurajeze aptitudinile motrice și fizice pe care le posedă în stare latentă către activitățile care îi aduc sau îi pot aduce satisfacțiile cele mai mari și spre care are înclinații, iar privind în urmă, observăm că marii performeri provin din toate tipurile de familii, ceea ce ne pune în situația de a nu putea recomanda nici de data aceasta un anumit stil de educație.

Rămânem la convingerea că un simț de observație foarte bun al părinților, însoțit de multă afecțiune și responsabilitate, poate duce la descoperirea și exploatarea, în sens benefic se înțelege, a aptitudinilor fizico-motrice pe care se poate plia apoi un model

educațional adecvat motivării și încurajării copilului spre o anumită activitate. Este de reținut însă, că modul de abordare al acestui aspect de către un părinte sau de către întreaga familie, este esențial pentru viitoarea carieră sportivă și profesională a copilului, celelalte instituții având rolul șlefuirii și definitivării acțiunii.

3.2.0. Școala

Școala este instituția specializată a societății, care realizează activitățile de educație, conform unor obiective pedagogice prestabilite ale procesului de învățământ.

Ca organizație socială, **școala** modernă presupune valorificarea modelului care corespunde istoric etapei sociale contemporane de tip informațional, și conform **Legii Învățământului** (nr. 84/1995), este structurată astfel: învățământul **preșcolar, primar, gimnazial, profesional, liceal, postliceal, universitar și postuniversitar** -învățământ de stat sau particular. Rolul educatorilor din acest sistem, este să formeze și să dezvolte personalitatea individului uman în concordanță cu imperativele sociale ale vremii, să transmită cultura (națională și universală) sub toate formele sale și să facă legătura culturală între generații.

Dimensiunile de mare importanță ale activității de formare-dezvoltare permanentă a personalității, ale acestui sistem de învățământ, vizează următoarele planuri: **tehnologic, intelectual, moral, etic, estetic și fizic** - cele din urmă ocupându-se de formarea armonioasă a corpului uman.

Educația fizică în școală, are menirea de a se ocupa de dezvoltarea bazei fiziologice și psihologice a personalității umane (care la aceste vârste se află într-un con-

tinuu proces de reaşezare şi remodelare, în funcţie de solicitările mediului social în care se dezvoltă), de menţinerea şi întărirea sănătăţii, de călirea organismului pentru a putea rezista la efortul fizic impus de activităţile sociale viitoare, formarea şi dezvoltarea trăsăturilor pozitive de caracter, stimularea şi dezvoltarea dorinţei de afirmare în arena socială, şi chiar în sportul de performanţă. Printre activităţile de educaţie fizică şi de sport, în această etapă, se recomandă practicarea unor activităţi asistate, precum exerciţiile de gimnastică, exerciţiile de prevenire şi corectare a deficienţelor fizice, învăţarea şi practicarea unor discipline sportive în cadrul şcolii sau al asociaţiilor sportive, culturism pentru dezvoltarea armonioasă a corpului, participarea la competiţii sportive la diferite niveluri de organizare ş. a.

Curricula educaţiei fizice şi sportului trebuie să uzeze din plin de informaţiile ştiinţifice de ultimă oră care privesc valorificarea deplină a potenţialului fizic, fiziologic şi psihologic al organismului uman, în condiţiile unei societăţi moderne cu o evoluţie dinamică extrem de rapidă.

Se ştie că o dezvoltare fizică armonioasă - obţinută prin practicarea sub îndrumare şi cu metodă a exerciţiilor fizice şi sportului - reprezintă un remarcabil întăritor psihologic într-un mediu social din ce în ce mai complex şi mai stresant, fiindcă adevărul din dictonul latin al lui **Juvenal** („Satirae”, sec. II e. n.) **„mens sana in corpore sano”** astăzi este mai evident şi imperios decât oricând.

Solicitările intelectuale la care sunt supuşi elevii, confortul caracteristic epocii actuale şi activitatea tot mai intensă la calculator, duc la consolidarea unui mod de viaţă vicios, prin excelenţă sedentar, dăunător dezvoltării armonioase a organismului şi a sănătăţii. Cercetări recente, arată că tinerii care îmbină armonios eforturile intelectuale cu cele fizice, au indici psihofiziologici funcţionali ridicaţi şi o capacitate de

memorare și aprofundare a cunoștințelor superioare. Se demonstrează astfel influența benefică a educației fizice și sportului asupra sănătății, dezvoltării fizice și psihice armonioase, a relaxării și deconectării, a compensării și stimulării biologice, a îmbunătățirii progresive a calităților fizice, a șlefuirii aptitudinilor și deprinderilor motrice de bază, ori a celor specifice diferitelor ramuri sportive, a modelării caracterului și personalității, al profilurilor moral și etic, a disciplinei, voinței, curajului, a spiritului combativ, de competiție și de învingător.

Unul din obiectivele esențiale ale **educației** (culturii) **fizice** și ale **sportului**, este acela de a consolida dezvoltarea biologică a individului uman, prin formarea deprinderilor și a capacităților motrice, (sau corectarea unor deficiențe motrice) și valorificarea capacităților și aptitudinilor speciale la nivelul activităților sportive. Pentru obținerea unor rezultate bune, este nevoie de o comunicare bună care să dezvolte competențele relaționale, capacitatea de a asculta, de a înțelege, capacitatea empatică a celui integrat în sistemul educațional.

Cercetările sociologice efectuate, atât la noi cât și cele din Occident, subliniază rolul mare de influențare pe care îl are educatorul în clasele primare, aspect ce trebuie fructificat la maximum când este vorba de copii cu evidente aptitudini spre performanța sportivă. Rezultatele vor fi și mai relevante, dacă educatorul este un fost sportiv de performanță și pregătirea, experiența lui profesională psiho-pedagogică vor fi puse în practică cu **pasiune** și **dedicație**, cunoscându-se faptul că forța exemplului personal, la vârsta mică, are o mare putere de influență.

3.3.0. Grupul de prieteni

La vârsta adolescenței, fiecare tânăr dorește să aparțină unui grup, acesta opțiune ajutându-l să-și contureze – prin procesul de comparare - propria-i identitate și modul de relaționare cu ceilalți. Mai mult, grupul de prieteni este folosit deseori ca mediu terapeutic și de reglare a comportamentelor negative. Prietenii, într-un procent foarte mare, au un rol important de influențare privind activitățile ludice și cele ce țin de sport.

Subiecții unui eșantion dintr-un studiu american reprezentativ, constituit de membri unui club sportiv, au mărturisit într-un procent de 61% că alegerea și direcționarea către acel sport se datorează colegilor și prietenilor (apud Opreșan, 2002).

Dar uneori și în acest mediu interrelațional, influența părinților este resimțită puternic. Din dorința de a-i îndepărta din grupul de prieteni considerat invariabil ca nociv sau distructiv, copii sunt ridiculizați, criticați, culpabilizați, pedepsiți în loc să se adopte față de ei atitudini adecvate care să le ofere încredere și credit, orientare către anumite modele, responsabilizare atitudinală personală, învățându-i ce este - după părerea și experiența lor de adulți - bine sau rău, corect sau greșit, cinstit sau imoral. În aceste situații, reacția naturală a copilului este manifestată printr-o dezaprobare agresivă, de apărare și chiar accentuarea unui comportament, care tratat cu lipsă de tact și deseori cu brutalitate, poate deveni uneori *deviant*.

3.4.0. Societatea

Putem afirma cu certitudine că relația dintre **societate** și **sport**, este o relație istorică, din moment ce prima Olimpiadă (776 î. e. n.) este confirmată și prezentată pe larg de izvoarele grecești antice scrise.

Jocurile olimpice erau evenimente sacre care se desfășurau o dată la patru ani în **Olympia**, la poalele muntelui **Olimp** – considerat ca fiind lăcașul zeilor - și erau consacrate divinității supreme, care era **Zeus**, „tatăl zeilor și al oamenilor”.

Este de remarcat importanța care îi era acordată evenimentului, din moment ce pe intervalul desfășurării **Olimpiadei**, încetau toate conflictele armate dintre statele grecești, aspect pe care civilizația modernă - din motive ce țin de orgolii politice primitive, nu este capabilă să-i respecte regulile stabilite și lăsate de mai înțelepții noștri înaintași antici.

Trecutul și prezentul unei astfel de relații intense dintre **sport** și **societate**, ne face să credem că unele opinii pesimiste nu se vor împlini. Impactul enorm pe care îl are sportul în viața societății ne face să afirmăm că el nu va fi înlocuit în anii ce vin cu diferite surogate, printre care cele mai des amintite sunt cele grupate în categoria „**jocuri mintale**”, cu întreceri produse pe și pentru computere. Contăm pe varianta optimistă, care consideră că „*sportul va deveni o activitate de neînlocuit în viața oricărui om* (prezentul este relevant în acest sens, n. n.), *indiferent de vârstă, sex, profesie și alți factori din ontogeneză*” (Cârstea, 1995). Rezultatele obținute de-a lungul istoriei până în prezent în acest domeniu, ne fac să credem, că atât **sistemul educațional** cât și cel **politic** de azi și de mâine ale statelor, nu vor putea să renunțe la una dintre forțele modelatoare cele mai eficiente și mai puternice - creatoare de imagine, entuziasm, optimism și

poftă de competiție - care este sportul de performanță. Iar acesta, ca să aibă permanent actori-eroi, are nevoie de fratele său mai comun care este **sportul de masă** - un fenomen social de luat în seamă, de susținut și de încurajat - reprezentând pepiniera de unde își recrutează materia primă instituțiile specializate precum **cluburile, asociațiile sportive, școlile de profil**.

Sportul ca fenomen social, nu rămâne dator. El răsplătește efortul societății, prin efortul propriu în obținerea de performanțe cât mai răsunătoare în competițiile naționale și în cele internaționale, oferind prin numele eroilor săi, glorie strălucitoare - fie ea și efemeră - statelor pe care le reprezintă. Are și un pronunțat caracter pacifist și diplomatic prin contribuția pe care o aduce la îmbunătățirea relațiilor interstatale, atunci când întrecerile au caracter internațional.

Prin **Comitetul Internațional Olimpic**, sportul își aduce contribuția sa semnificativă la detensionarea relațiilor dintre țări, la făurirea unei lumi mai competitive, mai armonioase, mai frumoase și mai civilizate.

Societatea civilă, prin performanțele sale economice, poate susține și dezvolta amploarea sportului de masă, care prin eterogenitatea sa poate cuprinde categorii largi de practicanți de diferite vârste, ajutând astfel nu numai la petrecerea timpului liber în mod sănătos, plăcut și reconfortant, dar și la îmbunătățirea relațiilor interumane, care conduc la detensionări sociale, la întărirea coeziunii sociale, la dezvoltarea și asumarea spiritului de competiție și disciplină socială etc. Prin astfel de activități, societatea poate propune și impune modele de comportament social, de conduită în relațiile cu celălalt, de respect față de valoarea umană, față de valorile culturale naționale și universale, poate să inducă aspirații pentru marea performanță sportivă, pentru competiție socială, sau pentru asumarea unor modele propuse și în totalitate acceptate de societate.

Un aspect psihosocial important de care trebuie să se ocupe societatea, este sfârșitul carierei sportivului. Nu este de neglijat atitudinea cluburilor și a societății față de viitorul extra-sportiv al sportivului de performanță, care în majoritatea sporturilor începe la vârsta de 30 de ani, când fostul sportiv este un tânăr plin de energie, de vise, de aspirații, dar complexat de faptul că nu mai poate participa la o viață sportivă activă, că nu mai își poate păstra statutul de cel mai bun, aspecte aducătoare de mari tensiuni psihologice, frustrări și stres.

În numeroase state civilizate, această situație este rezolvată prin măsuri de integrare profesională și socială a fostului sportiv. Aceste acțiuni sunt materializate prin prelungirea duratei de școlarizare, sesiuni deschise de examene, facilități pentru obținerea unui loc de muncă adaptat la experiența și la specificul sportului practicat, orar flotant sau chiar redus la începutul noii activități, burse de perfecționare profesională, statut de reprezentare în diferite organizații cu specific sportiv, de caritate, de sănătate, (campanii *antisida*, *antialcool*, *antifumat*, *antidrog*), de reprezentare a imaginii unei firme sau agent economic (echipament sportiv, produse igienice, produse alimentare) etc.

3.5.0. Educația și cultura

Cu toate că sportul, prin virtuțile sale, este un act de cultură creator, un fenomen socio-cultural, care implică pe lângă exprimarea ludică și performanță, valori estetice (exprimate prin armonia corporală și comportamentală în competiții, dar și cu ajutorul scriitorilor, cineaștilor și artiștilor care se inspiră în operele lor din viața unor campioni), comunicare socială nonverbală, integrare socială - experiența deceniilor

anterioare de activitate în acest domeniu, dovedește că înalta specializare solicitată de împlinirea sportivului de performanță, determină o oarecare îngustare a dezvoltării nivelului său educațional și cultural în favoarea rezultatelor sportive. Sunt dese exemplele cu mari performeri care s-au limitat la absolvirea câtorva clase școlare, mulțumindu-se doar cu gloria, care ca orice pe lume, este trecătoare, perisabilă. Aceștia au cele mai mari probleme de integrare socială după terminarea activității sportive. Educația lor fiind limitată, în consecință și nivelul cultural este mic, iar amândouă duc la un conflict serios de integrare, care cu timpul, le poate afecta comportamentul social dar și sănătatea fizică și mai ales cea psihică, prin pierderea încrederii în sine și în ceilalți, prin pierderea respectului de sine, prin deteriorarea nivelului de relaționare cu cei cu care au făcut echipă, și mai ales prin însingurarea datorată neputinței de a-și găsi un loc în societate pe măsura gloriei și performanței personale (despre care deja se vorbește la timpul trecut !).

Accentuarea impresiei de inutilitate socială dată de lipsa de interes al societății de care aparține și care altădată îl adula și îl gratula, iar acum l-a uitat, concentrându-și atenția spre alți performeri la modă, îi poate fi deseori fatală unui fost performer. Toate aceste realități se transformă în adevărate drame pentru categoria descrisă. Avem în România, multe exemple din perioada comunistă. Campioni, care după ce au adus glorie României, la terminarea activității sportive, au îngroșat rândurile oamenilor necalificați, fără o țintă, devenind alcoolici sau candidați permanenți ai diferitelor spitale, pe motive întemeiate, sau pur și simplu pentru a primi o masă și un pat. Unii dintre ei se mai chinuiesc și azi cu o pensie umilitoare, care nu le ajunge nici pentru a-și putea achita datoriile față de stat, reprezentate de taxe și impozite. Exemplele descrise nu

sunt singulare și nici specifice numai României. Ele se regăsesc și la alții. Să vedem însă ce fac, sau ce trebuie să facă Instituțiile abilitate ale statului pentru ca lucrurile să se îndrepte, respectiv acelea care se ocupă de sportul de performanță, cele care se ocupă de sistemul de educație și nu în ultimul rând, cele care se ocupă de gestionarea activității profesionale în România.

Este de remarcat faptul că, după Revoluție, toți sportivii de performanță au absolvit cursurile unui Liceu și majoritatea dintre ei urmează un Colegiu sau o Facultate din domeniu specific activității sportive sau din alte domenii (ziaristica, studii economice, drept, psihologie, sociologie ș. a.), gândindu-se că după absolvire, experiența lor anterioară îi poate ajuta să capete competențe specifice în cadrul structurii din care ies ca sportivi.

Este important de reținut însă, că educatorii și antrenorii care contribuie la modelarea sportivilor de-a lungul perioadei de instruire școlară sau universitară, au obligația profesională și morală de a le trezi la timp gustul pentru educație, pentru cultură și marile valori culturale și sociale ale timpului, respectul față de predecesori, față de modele, față de cei care i-au descoperit, față de toți antrenorii cu care au lucrat, precum și de a-i conștientiza de consecințele însușirii unei educații la nivel superficial. Sunt de apreciat acei antrenori sau educatori, care înainte sau după un act competițional, merg împreună cu sportivii lor la un muzeu de artă, de istorie, de antropologie sau tehnic, la un spectacol de teatru sau muzical (fie el chiar și de muzică clasică !), la un spectacol de balet sau la un film bun. Toate acestea vor constitui bucurii estetice deosebite ce vor marca și modela personalitatea sportivului, vor cizela gusturile și vor reprezenta elemente importante la baza culturală a adultului de mai târziu, dar și o imensă ocazie de aducere aminte și de recunoștință față de mentorii lor.

Societatea modernă în care trăim, se folosește de aceleași reguli ca și sportul de performanță: competența și promovarea celui mai bun. Cine nu acceptă, după o carieră glorioasă, lupta pentru un rol și un status social ridicat, se autoexcluce din arena societății. Performerul trebuie să conștientizeze la timp toate acestea și să nu uite nici o clipă că are de partea sa energia și șansele de a fi cel mai bun și profesional, din moment ce posedă cele mai importante calități de care nu dispune oricine și care l-au ajutat mereu să fie câștigător: voință, ambiție, putere de muncă, nivel înalt de aspirații, disciplină și potențe intelectuale pe măsură. Trebuie doar să uzeze și pe plan intelectual de ele și să le canalizeze spre ținte clare și bine definite din punct de vedere social.

3

Teme pentru aprofundare

1. Argumentați influența familiei și rolul acesteia în viața sportivului.
2. Definiți rolul școlii în formarea preferințelor elevilor pentru sport.
3. Explicați rolul influenței sociale asupra activității sportivului.
4. Care este importanța educației și culturii în viața sportivului ?
5. Care sunt obligațiile morale ale sportivului și fostului sportiv față de predecesorii, educatorii, partenerii și adversarii de competiție, precum și față de mentorii săi ?

CAPITOLUL IV

4.0.0. Importanța aspectelor etice și comerciale în sport

4.1.0. Aspectele morale ale sportului

Activitatea sportivă, întrecerile sportive în general, după cum susține **Gh. Cârstea** (1995), oferă o superbă lecție de morală, concretizată în *fair-play*, respectul regulilor, spiritul de echipă, sentimentul solidarității, comunitatea de joc.

Sportul este purtător de valori morale, atunci când nu este murdărit de orgolii, de patimi, de adversități geopolitice sau de considerente comerciale meschine. Activitatea sportivă îl inițiază pe practicant în canoanele onoarei, ale eticii, ale adevărului și demnității umane, îi cultivă comportamente altruiste și de generozitate, îi dezvoltă sensibilitatea afectivă și estetică, ansamblul normelor de conduită morală corespunzătoare tipului de

societate în care trăiește și se dezvoltă, îi induce ansamblul concepțiilor și convingerilor privind normele de comportare față de adversar și față de cei de lângă el, față de familie, de prieteni, de ceilalți membri ai societății. Este de remarcat că moralitatea sportului și a practicantilor săi se regăsește și în următoarele aspecte practice:

- prin competiție, sportivul nu urmărește distrugerea adversarului, ci obținerea victoriei sau a recordului, după reguli bine stabilite, standardizate și omologate de către organizații sau organisme abilitate în acest sens;
- sportul are menirea de a da competiției dimensiuni umane, de respect față de adversar și nu de ură, distrugere sau suprimare a vieții adversarului;
- sportul și sportivul nu acceptă decât o întrecere egală între competitori de aceeași categorie și nivel de forță, în care șansele de câștig să revină celui care dovedește în luptă că are mai multă pregătire, experiență, aptitudini și creativitate și dă dovadă de mai mult profesionalism și voință de victorie.

Morala - ca formă a conștiinței sociale și concept general acceptat de actorii sociali, se exprimă sub trei forme:

-conștiința morală (convingeri, concepții, valori, idealuri morale);

-norme sau principii morale (reguli și fundamente) și

-relații morale, care sunt convertite în fapte și acțiuni eficiente pe tărâm social.

Toate aceste valori îi sunt caracteristice marelui performer sportiv, campionului onest din orice timp și orice sport de performanță a cărui conduită morală le incumbă și le exprimă în toate împrejurările sociale. Ele sunt asimilate din familie, din școală, de la antrenori, din mediul competițional și din modelul social în care își

desfășoară activitatea și trăiește. O demonstrație superbă în acest sens produsă în timpurile noastre, de model, de dăruire și sacrificiu total pentru culorile țării pe care o reprezenta - ni la oferit sportivul japonez Fujimoto la Olimpiada de la Montreal - când, pentru a contribui cu puncte în susținerea echipei sale de a ocupa locul întâi, a concurat cu rotula ruptă până la capătul întrecerilor din specialitatea sa.

Formula - care reprezintă motorul activității olimpice - ***Citius, Altius, Fortius*** (mai repede, mai sus, mai puternic) nu trebuie travestită pentru susținerea abaterilor de la aceste norme care înseamnă deseori dopaj, violență în arenă pentru obținerea victoriei cu orice preț, lovirea adversarului, aplicarea unor decizii incorecte de arbitraj, umilirea în teren/arenă a unor performeri de către spectatori sau distorsionarea voit-răutăcioasă a imaginii ori activității unui sportiv sau club în media, incitarea susținătorilor echipei adverse la violență exprimată verbal ori manifestată prin distrugerii ale inventarului incintei sportive etc.

În interiorul evenimentelor sportive, în ultimul timp, voit de către conducătorii cluburilor ori ai grupurilor de suporterii, se induce intenționat și cu consecințe periculoase pentru educarea consumatorilor de spectacol sportiv, în locul unui mesaj de civilitate și de respect față de actul de competiție, de onestitatea actului sportiv și față de câștigători, o atitudine negativă provocatoare de violență inutilă, prin care demersul spectacolului sportiv este total deturnat de la scopurile sale nobile de fair-play, respect și model pașnic de luptă pentru performanță, la un comportament animalic, tribal și războinic detestabil care mânjește tot ce trebuie prețuit.

Pentru eliminarea acestor tipuri de manifestare, atât conducătorii cluburilor, ai galeriilor de suporterii, dar mai

ales comentatorii stadioanelor/arenelor ar trebui ca înaintea începerii spectacolului sportiv, să susțină un discurs educativ despre regulile bunei cuviințe, ale eticii și moralei care trebuie să ne caracterizeze nu numai pe stradă ori în familie, ci și în arena sportivă care nu trebuie confundată cu o rezervație zoologică !

4.2.0. Aspectele deviante ale sportivului

Devianța, care îmbracă foarte multe forme și implică specificitate în funcție de exponenții săi, este definită de sociologie ca fiind „*un tip de comportament, care se opune celui convențional sau conformist și care cuprinde nu numai încălcările legii, ci și orice deviere de la regulile de conviețuire și imperativele de ordine ale unei forme de viață colectivă (grup, organizație etc.)*” (Zamfir, Vlăsceanu, 1993).

În ultimul timp, în sociologia sportului se vorbește din ce în ce mai mult - punând la baza explicației necesitatea respectării conformării la norme în activitatea sportivă de performanță - despre **devianța pozitivă**, un concept care deocamdată este destul de controversat de către specialiștii în **sociologia devianței** (vezi Hughes și Coackley, 2005). La modul general, acest tip de comportament se manifestă prin adoptarea unor ținute insolite, a unui limbaj sau gesturi nonconformiste, a unor atitudini în mediul familial, școlar sau social sfidătoare, a unor conduite imorale, obscene, mergând până la actele infracționale sau antisociale. Toate aceste aspecte sunt dependente însă de normele sociale **în funcție**, care hotărăsc ce gesturi pot fi catalogate normale și care anormale sau *deviante*.

Devianța, nu este determinată de cauze biologice sau psihice, ci ține exclusiv de educație și de contextul social

„în care este definită, evaluată și, eventual, sancționată” atitudinea actorului social (D. S. L., 1996). De unde se poate trage concluzia, că nici o acțiune sau conduită umană pe tărâm social nu este, prin ea însăși, *deviantă* ci primește eticheta aceasta de la normele și valorile grupului de referință. **Grupul** propune standardele și regulile de *bună purtare* și legitimează actele și comportamentele, care apreciate din punct de vedere social, pot fi acceptabile sau indezirabile.

Devianța nu este echivalentă cu absența normelor, ci cu adoptarea unor norme care sunt incompatibile - cu ceea ce se consideră îndeobște a reprezenta standardele de moralitate, normalitate sau raționalitate ale societății în ansamblul său, cu modelul ei cultural-normativ dominant. Adoptarea unor astfel de norme pot fi însă compatibile cu normele care sunt valorizate pozitiv de un anumit grup social, reprezentând o fracțiune din societatea dominantă, definit prin caractere culturale distincte.

Devianța se manifestă pregnant, iese la suprafață energetic și într-o formă stridentă, cu precădere în perioadele de tranziție de la copilărie la prima tinerețe și în cele de schimbare socială, când câmpul normativității este perturbat și sistemele valorice diferite intră în conflict, ducând la dezorientarea „*acțiunilor și conduitelor indivizilor, punându-i în situația, sau chiar obligându-i să adopte moduri deviante de adaptare la noua viață socială*” (Zamfir, Vlăsceanu, 1993).

Actele deviante cresc în amploare, dependent și împreună cu manifestarea conflictului dintre scopurile sociale ale individului sau grupului și mijloacele legitime, instituționalizate, în momentul și în condițiile în care, neavând acces la acestea, actorii sociali adoptă mijloace ilicite, dar mult mai eficiente și dinamice de realizare a scopurilor propuse. După afirmațiile lui **E. Sutherland** (apud Zamfir, Vlăsceanu, 1993) **devianța**, ca și

conformitatea, se transmite prin intermediul procesului de socializare, prin punerea în contact a individului cu valorile și normele mediului deviant.

Sunt mai multe teorii care încearcă să încadreze și să explice originea **devianței**. O formă adaptată a **teoriei conflictului**, ca origine a devianței (Turk, Walton, Platt, Young ș. a.), ar putea fi folosită pentru explicarea acesteia sau a diferitelor ei forme, la sportiv sau în mediul sportiv. **Teoria** amintită, explică **fenomenul deviant** ca fiind o „consecință a competiției și inegalității sociale care forțează grupurile defavorizate să adopte, pentru supraviețuire, mijloace deviante și permit agenților de control social să organizeze discriminări între clase în privința înregistrării și sancționării actelor deviante” (Zamfir, Vlăsceanu, 1993). Simplificând un pic lucrurile și translatând în domeniul de care ne ocupăm, teoria ar putea fi utilizată pentru a explica originea **devianței** în rândul sportivilor. În acest context, noi propunem următoarea definiție: *devianța comportamentală în viața unui sportiv, este un fenomen rezultat în urma conflictului declanșat de inegalitățile performanțiale dintre rezultatele obținute în urma competițiilor din ce în ce mai aspre, și nivelul de aspirație al sportivului, care dorește să fie cu orice preț pe locul campionului și care în urma unei pregătiri neadecvate ori datorită lipsei unor potențe/calități fizice, este încurajat sau obligat de situație ori de mediu să adopte mijloace neacceptate de norma sportivă ori socială, pentru a putea supraviețui concurenței sau a rămâne cu orice preț pe poziția câștigată. Aceste mijloace care induc sau conduc la conduite calificate ca fiind manifestări deviante, sunt în general aspru pedepsite de forurile sportive (naționale și internaționale), uneori mergându-se până la excluderea definitivă a vinovatului din viața sportivă – atunci când faptele incriminante sunt devoalate.*

Devianța în activitatea și viața sportivă se manifestă în cele mai frecvente cazuri prin dopaj și se traduce prin folosirea de către sportivi, din proprie inițiativă sau chiar la propunerea antrenorilor - care își doresc obținerea rapid a unor performanțe cu orice preț - a unor substanțe chimice interzise, precum cele din categoria **amfetaminelor**, a **hormonilor anabolizanți** sau a unor **vitamine**, cu scopul de a stimula organismul, de a-i crește anormal și artificial randamentul fizic, de a-i mări rezistența la efort și capacitatea de luptă, de a elimina senzația de oboseală, de epuizare în condiții de competiție foarte înaltă și foarte dură.

Alte *conduite deviante* ale sportivului, derivă din asumarea unor vicii precum:

- **consumul de droguri**, ca o consecință a unor frustrări ori neîmpliniri sportive personale, aderarea la unele secte religioase ori la unele grupuri sectante social, sau la așa-zisele grupuri elitiste etc.;
- **consumul excesiv de alcool**, pornire care ține în general tot de neîmpliniri personale (sentimentale sau sportive, deficiențe ce țin de integrare socială, probleme familiale etc.);
- **comportamente huliganice, obscene, ridicole**, exprimate prin manifestări gestice, verbale, de relaționare cu media sau față de simpatizanți, consecințe ale unei *mândrii exagerate*, ale unor **vanități** și **îngânfări nedisimulate**, ale unor mari **carențe** ce țin de **educație** și **nivelul de cultură** ale sportivului, care ca exemplar uman performant ar trebui să fie prin excelență un exemplu pozitiv, un model de excepție, un om onest.

Este foarte important de reținut că **modestia** și alte aspecte comportamentale ce țin de **buna cuviință**, de respect față de semenii, față de club, de asociație, de simpatizanți, și nu în ultimul rând, față de societatea care îi oferă toate condițiile de afirmare deplină a personalității, a demonstrării valențelor fizice și profesionale în

domeniul competenței sportive, sunt „*medicamentele*” cele mai potrivite împotriva **devianței**, sunt factori care construiesc imaginea, ajută la o valorizare maximă a rezultatelor obținute, dă încredere în personalitatea sportivului, propunându-l la ocuparea poziției de erou, de model total pentru cei care abordează cariera sportivă – dar nu numai - aducând mari beneficii de imagine familiei, școlii sportive, clubului, asociației sau țării care l-a susținut, propulsat și promovat în arena campionilor.

4.3.0. Aspectele comerciale ale sportului

Sportul este, prin măreția evenimentului pe care îl creează, un spectacol. Spectacolele la rândul lor sunt produse încărcate cu o anumită valoare ca orice produs comercial, însă cu un specific aparte, care ține de intelect și satisfacția psihologică a individului consumator; sunt produse artistice sau sportive care, căutate fiind de foarte mulți iubitori de emoții tari sau estetice, ori emoții spirituale deosebite, se vând, și uneori se vând mai bine decât produsele materiale. Deci sportul ca activitate și produs uman este - vrem-nu-vrem să acceptăm - pe lângă celelalte creații ale omenirii, o marfă. Ce se vinde de fapt ? Se vinde munca, nivelul de creativitate, starea de spirit și emoțiile pe care le induce, modelul care se propune și imaginea unui profesionist de mare echilibru, competență și performanță în ceea ce face.

Cum societatea modernă este concepută să funcționeze după regulile dure ale pieței, în care (se adevărește din ce în ce mai mult !) totul este marfă, totul se vinde și se cumpără, de la mărunțișuri materiale, organe umane, spectacole, imagini, viață intimă, holdinguri, proprietăți pe Lună, până la informație și inteligența umană, nici sportul nu a scăpat de fenomen, sportivul, la rândul-i pendulând în activitatea sa între a fi

cel mai bun și a avea cât mai mult. Corpul uman - valoare fără echivalent în creația Universului, după cum afirmă filozofii și artiștii plastici - fiind înzestrat cu o multitudine de valențe ce țin de spiritualitate, estetică, armonie, sănătate, putere fizică, abilități motrice, inteligență, creativitate ș. a., i-a ispitit întotdeauna de-a lungul istoriei, pe semenii noștri întreprinzătorii.

În Occident sunt preocupări serioase pentru valorificarea imaginii sportivului (reclame la diferite produse sau servicii, spectacole, competiții etc.), a promovării unor mărci (branduri) ori logo-uri ale unor firme renumite (de exemplu, cum a procedat **Tiger Woods** cu logo-ul **Nike** pe contracte de promovare de sute de milioane de \$), dar și a vânzării acestuia de la un club la altul, de la o echipă la alta, cu un cât mai mare profit (după Revoluție ne-am aliniat și noi la model !). În Anglia, de exemplu, se consideră ca fiind nerespectabilă și - bineînțeles - de neacceptat atitudinea de a trata activitățile sportive ca pe niște jocuri sau distracții, fără a lua în considerație valorificarea spectacolului, scoaterea de profit de pe urma evenimentului sportiv, fie el de importanță locală sau internațională, reprezentat de o întrecere de fotbal, ori campionate de gimnastică, patinaj, atletism, tenis, hochei etc.

O altă latură a aspectului comercial al sportului ține de infrastructură. Activitatea sportivă - includem aici și educația fizică - antrenează în jurul ei o industrie polivalentă, care trebuie să producă aparate și instrumente de specialitate, echipamente speciale pentru antrenamente și pentru competiții, baze de antrenament și de cantonament, săli, stadioane, piste amenajate pentru competiții, îmbrăcăminte și încălțăminte adecvate tipului de activitate sportivă, rețete culinare speciale, centre medicale specifice etc. La acestea se adaugă instituțiile de învățământ care pregătesc profesori și antrenori, psihologi, sociologi, medici sportivi, bucătari, masori,

instituțiile media specializate pe activități și evenimente sportive (posturi radio-tv, reviste, ziare) care pregătesc ziaști, analiști, fotoreporterii, comentatori etc. Urmează industria prestatoare de servicii, care în timpul evenimentelor sportive beneficiază din plin de ocazie, prin satisfacerea cererii consistente de servicii de cazare, masă, transport urban, jocuri și spectacole de divertisment, suveniruri etc. Nu sunt ocolite nici teatrele, cinematografele, muzeele, parcurile de distracții, grădinile zoo, cazinourile ș. a.

Iată doar o parte din complexitatea și impactul social al fenomenului numit sport, reverberațiile produse de acesta în viața economică și industrială ale unei țări de-a lungul timpului - sau numai cu ocazia unor evenimente competiționale de anvergură internațională, impact care îl marchează, într-un fel sau altul și pe eroul fenomenului, adică pe sportiv, dar și pe spectator ca individ, consumator și actor social.

4.4.0. Spectacolul sportiv

Spectacolul sportiv, ca orice tip de spectacol, este o formă specifică de comunicare în masă a unor valori umane, întrunește și este supus la aceleași condiții și roluri de exprimare și reprezentare publică a spectacolului acceptat social . Fiind o acțiune îndreptată către publicul consumator specific actului sportiv, acesta provocă reacții și o paletă largă de emoții, sentimente și stări de exprimare în masă - de la cele de insatisfacție (regret, dezamăgire, umilință, etc.), la cele de satisfacție, bucurie, de exuberanță și exaltare individuală sau colectivă (fericire, mulțumire, mândrie locală sau națională, patriotism etc.).

Evenimentul sportiv, ca purtător de valori artistice prin practicanți săi și ca spectacol produs în spații largi (stadioane, arene, circuite rutiere, aeroporturi sportive, suprafețe de apă etc.) și ancorat în realitatea clipei, poate fi însoțit și întărit deseori, în conținut și exprimare, și de micile „**adaosuri decorative**” oferite de grupele de majorete, fanfare, parașutiști, acțiuni carnavalești.

Tristețea, gustul amar al unei înfrângeri ca și emoția plăcută produsă de performanța atinsă de sportivul sau echipa susținută, trece foarte ușor și repede din arenă în masa de susținători, de suporteri.

Spectacolul sportiv - care în timpurile moderne este valorizat și ca marfă, având deci și funcție economică - poate fi cuplat printr-un marketing inteligent, cu alte acțiuni culturale sau de culturalizare precum o sărbătoare populară tradițională, un festival muzical sau de teatru, o degustare de vinuri (prin care se face cunoscute elemente tradiționale locale dar și mărci de produse vinicole etc.).

După **Corneloup** (2002) sunt patru tipuri de pre- și post-spectacole care pot pregăti sau întregii punerea în scenă a spectacolului principal:

- **spectacolul de contemplare și de acțiune** (peisaje naturale spectaculoase, vizionarea de animale rare, vizitarea unor plaje exotice etc.);
- **mediatizarea spectaculozității evenimentului** avut în vedere (prin filme, posturi TV, stații radio);
- **organizarea spectacolului într-un mediu natural** cât mai relevant și în concordanță cu scopul urmărit;
- multe alte mici spectacole urbane însoțitoare, pre- și post- eveniment, care să întrească atmosfera de sărbătoare pe care trebuie să o degajeze spectacolul/evenimentul principal.

Toate aceste elemente estetice sunt elemente socializante și producătoare de efervescență emoțională prin intermediul spectacolului, dar fără forme

dacă n-ar fi însoțite de ambianța festivă, decorurile folosite, reclama prin mass-media, costumația ocazională a suporterilor, folclorul specific folosit de aceștia - și nu rareori - descătușarea nervoasă prin actele de violență, care degenerază în huliganism și vandalism, dintre taberele de suporter.

Spectacolul sportiv conține tot ritualul clasic al unui astfel de eveniment, de la folosirea unor elemente magice, arhaice, fetișiste, sacrificele la cel pasional (uneori cu exprimări și cu trimeri la sexualitate), festiv.

Astfel că multe dintre ritualurile tradiționale culturale sociale și religioase se regăsesc în spectacolul sportiv din sălile de sport, arene, stadioane în timpul competițiilor.

Dimensiunile fundamentale care se regăsesc în organizarea unui spectacol sportiv sunt:

- ***simbolica războinică***, prin simularea luptei folosindu-se un întreg arsenal instrumental, acustic, vestimentar și verbal din domeniul militar tradițional;
- ***simbolica sacrificiului***, în care grupurile de suporterii își întăresc coeziunea, identificându-se cu interesele sportivului sau clubului pe care-l susțin, în fața unui *simulacru de act sacrificial* produs prin lupta cu adversarul în arenă, prin învingerea adversarului. Suporterii folosesc o recuzită diversă, împrumutată din spectacolul funerar: steaguri îndoliate, vocabular specific folosit în trecut la procesiunile sacrificiale primitive, sperând ca prin folosirea lor „*dușmanul*” și spiritele rele vor pierii, iar iar spiritele bune vor fi alături de sportivul/echipa susținută;
- ***afirmarea valorilor masculine*** (bărbăție, virilitate, putere, forță etc.), exprimate prin solidaritatea sexuală și de gen și care istoric vin dintr-o cultură masculină primitivă, folosind un limbaj brutal, insultativ, incitant, invective sexuale și alte multe alte gesturi cu rol provocator, care să susțină

masculinitatea, virilitatea și infailibilitatea propriului reprezentant față de adversar;

- ***exprimarea senzualității și corporalității*** prin echipamentul, vestimentația purtată de sportiv și suporteri;
- ***participarea magică***; spectacolul sportiv este o ocazie de invocare a spiritelor bune, părtinitoare pentru obținerea unui rezultat favorabil susținătorilor și pe cele rele pentru anihilarea adversarului, preluându-se semne magice și oculte arhaice, prin folosirea de fetișuri, simboluri (icoane, cruci, imagini, obiecte) sau gesturi însoțite de un limbaj adecvat, aducătoare de noroc.

Venerarea unei echipe sau a unui sportiv prin folosirea de însemne, simboluri caracteristice ale clubului, constituie alt element de spectacol colectiv.

Elementele sacre și cele mitice se împletesc într-un ritual care are valoare de descătușare, de trăiri emoționale specifice intense dar și de socializare prin coeziunea care se creează în rândul suporterilor în jurul reprezentantului/echipei susținute. Deseori pasiunea, iraționalul prevalează și atunci apar exprimările huliganice, *anomice* care creează dezordine, distrugerii materiale și imagistice cu repercursiuni asupra clubului sau țării de proveniență a suporterilor primitivi.

Trăirile, manifestările suporterilor au un specific aparte față de spectacolul cultural (teatru, muzică). Ele sunt cu o încărcătură emotivă și energetică mult mai mare și cu manifestări deseori războinice la adresa suporterilor adversi și a oamenilor de ordine.

Civilizația modernă inductoare de mare cantitate de stres dar și de violență, n-a reușit să anihileze comportamente cu exprimări deseori tribale, primitive ale suporterilor.

Revine un rol important în educarea acestora pentru diminuarea actelor de vandalism sau huliganism, cluburilor, mass-media și organizatorilor de spectacole sportive.

4.5.0. Publicitatea și evenimentul sportiv

În timpurile noastre, nu se poate concepe desfășurarea a nici unei acțiuni sportive, fie ea de nivel local sau global, fără folosirea instrumentelor oferite de publicitate, prin care se realizează comunicarea mesajului ***prin sport*** (pentru diferite produse sportive sau de altă natură) sau ***pentru sport*** (pentru promovarea imaginii organizației sportive).

Publicitatea fiind un instrument și totodată un mijloc puternic de persuasiune prin care se face cunoscut o imagine, un produs, o organizație, o firmă, o acțiune etc. pentru informarea potențialilor clienți, utilizând în acest sens imagini sau spoturi verbale (despre calitate, preț, utilitate etc.), mijloacele de comunicare în masă (radio, TV, cotidiene, reviste, afișe etc.), având rolul de a convinge anumite categorii de cumpărători să achiziționeze produsul sau serviciile oferite, ori să adere la anumite convingeri emise de organizație, vizând pe termen scurt ori foarte lung, modificări comportamentale favorabile ale acestora, are un impact și o putere uriașă de manipulare.

Întrucât prin mesajul transmis se urmărește schimbarea atitudinii unor segmente consistente din populația căreia i se adresează, folosind diferite tactici și strategii de persuadare, implicând și folosindu-se de componentele emoționale ale individului, prin idealizarea realității de care se ocupă, publicitatea a devenit unul dintre cele

mai subtile și des folosite instrumente de convingere din domeniul științelor comunicării.

Suprafața geografică de care se ocupă poate fi **locală**, **regională**, **internațională** sau **globală**, iar adresa cererii poate fi **primară** (în cazul promovării unor produse generice) sau **selectivă** (în cazul promovării unui sport anume) și vizează, în general, obținerea unui efect avantajos și rapid.

Ca și la produsele comerciale obișnuite și pentru publicitatea sportivă se are în vedere folosirea aceluiași modalități generale teoretice și practice ale marketingului clasic, reclama vizând aceleași **obiective** (costuri mici, nivel de audiență mare, ținte sigure, calitatea și paleta de mijloace de comunicare folosite pentru informare, susținere și reamintire) și aceleași **efecte** (imEDIATE sau cu acțiune întârziată și/sau de durată).

Din colaborarea produsă între publicitate și sport, au de câștigat, prin consolidarea bugetului propriu, toți vectorii implicați: **organizația sportivă** care transmite mesajul propriu sau al unor firme comerciale pentru care face reclama, **firma de publicitate** precum și **sponsorul** sau firma căreia i se face publicitate. Ca mijloace de difuzare a reclamei se folosesc **panourile** fixe sau dinamice (care se află în cluburi, baze sportive, pe stadioane, în săli, arene sau pe traseele amenajate pentru diferite tipuri de competiții), **afișele**, **televiziunea**, **radioul**, **echipamentele** sportivilor, antrenorilor și ale arbitrilor, **imaginele** unor sportivi de excepție sau cu mare popularitate difuzate în revistele de specialitate și în cele de uz de masă, în ziarele cu specific sportiv, bannere stradale etc. Se vizează întotdeauna **profilul** consumatorilor de informație, **aria** de distribuție a informației, **tirajul**, **momentul** și **periodicitatea** apariției informației și **prețul** de vânzare al spațiului publicitar.

Pe lângă aceste mijloace, există și o **publicitate specială**, reprezentată de **reclama pe internet**, tipărirea de agende și calendare, de cataloage de lux, insigne, brelocuri, pixuri, medalii, plachete, diplome dedicate evenimentului sportiv, tricouri și fotografii cu autografe ale sportivilor, stegulețe cu însemnele clubului sau echipei, etc.

Crainicii sportivi, moderatorii de emisiuni sportive, comentatorii și jurnaliștii sportivi au de asemenea un rol important în publicitate, fiindcă pe lângă informațiile tehnice pe care le oferă consumatorului de spectacol sportiv, legate de evenimentul în discuție, dau și informații ce privesc sponsorii sau activități și evenimente viitoare ale sportivului, echipei sau clubului.

Ca tehnici de vânzare, se folosesc cele cunoscute și utilizate de marketingul clasic: tehnicile de atragere a consumatorilor-țintă către produs supus atenției, reprezentate prin **publicitatea la locul vânzării** (expunerea unor materiale audio-vizuale la locul evenimentului, reclama făcută de galeriile fidelizate prin purtarea unor ținute marcate cu însemnele echipei sau clubului) și tehnicile de promovare, susținute de produsul însuși prin **reducerea temporară de preț** (la lansarea promoțională a produsului, oferta specială, vânzările grupate, oferta „două produse la preț de unul”, bonusuri oferite prin cupoane sau bonuri), **prime și cadouri** (pentru stimularea fidelității spectatorilor, a agenților de vânzare), **tehnicele de joc** (promovarea prin intermediul loteriilor, pariurilor legalizate, concursurilor, loteria biletelor) ș. a.

Promovarea vânzărilor din domeniul sportului se realizează prin și prin aplicarea unor tehnici specifice, printre care cele mai cunoscute și mai utilizate sunt:

- **programele de creștere a frecvenței de participare** a numărului de spectatori ocazionali;

- ***programele de creștere a frecvenței participanților cu prezență medie la evenimentele*** produse de echipă, asociație sau club;
- ***programele de fidelizare a suporterilor;***
- ***programele de preîntâmpinarea și micșorare a procesului de abandon*** al consumatorilor de eveniment sportiv;
- ***programe de remotivare a suporterilor***, prin oferirea unor servicii preferențiale (acces gratuit la clubul organizației sportive, invitații la întâlnirea cu sportivul preferat, locuri preferențiale la evenimentul sportiv al echipei, parcare cu prețuri simbolice sau gratuită la stadion sau club, reduceri la achiziționarea unor suveniruri sau însemne specifice de la magazinul clubului etc.)

4

Teme pentru aprofundare

1. Argumentați elementele de bază și importanța conceptului **morală** în viața sportivă.
2. Care sunt izvoarele și tipurile de manifestare ale **devianței** în viața sportivului.
3. Definiți și detaliați aspectele negative și pozitive ale **comercialului** în activitatea sportivă.
4. Detaliați despre rolul ocupat de publicitate în activitatea sportivă.

CAPITOLUL V

5.0.0. Managementul educației fizice și al sportului

5.1.0. Rolul profesorului de educație fizică

Profesorul de educație fizică - ca profesionist dar și ca mentor, trebuie să cunoască și să știe să folosească pârghiile care au rolul de a potența factorii motivaționali în activitatea sportivă și să le aplice cu metodă și mult discernământ, după cum urmează:

- prin ***modalitățile de organizare*** a practicării unor sporturi care se pretează la nivelul de vârstă al practicanților, la tradițiile școlii, ale cartierului sau orașului (având ca exemplu, performanțele obținute de antecesorii);
- prin ***folosirea cunoștințelor*** care se referă la psihologia și sociologia grupului, la organizarea echipelor, la dinamica și relațiile interumane din grup;

- prin **crearea de imagine și propunerea de modele** celor cu reale aptitudini pentru sport și pentru performanță (ambitioși, plini de energie, dinamici, dornici de afirmare) și îndreptarea lor către afirmare.

Se cunoaște faptul că o colaborare strânsă între școală, familie, cluburile sportive și dirijarea riguroasă a calităților și aptitudinilor individuale ale sportivului în devenire, îi limitează acestuia câmpul de desfășurare independentă, creându-i sentimente de frustrare față de semenii neimplicați în activitatea sportivă, dar printr-un sistem ingenios de premiere, de natură psihologică și/sau materială, școala îi poate asigura un mediu stimulat, care prin rezultatele obținute poate fi benefic social, atât pentru factorii educogeni cât și pentru sportiv sau viitorul sportiv însuși.

Cultivarea exemplelor pozitive, a modelelor valoroase din sfera sportului practicat, fără o anumită țintă și o motivare temeinică, poate avea uneori un efect bipolar: unii dintre practicanți se angajează într-o luptă permanentă în a ajunge și depăși modelele la care se raportează, alții - care au un nivel al respectului de sine diminuat, acompaniat de o educație deficitară și o relaționare socială slabă, considerând că proveniența socială și puterea lor de mobilizare și modelare nu le este suficientă pentru a ajunge la valoarea modelului - să capoteze și să-și caute satisfacții **anomice**. Triada **profesor-familie-antrenor**, trebuie să cultive paleta de motive legată de satisfacția procurată prin rezultatele obținute, folosindu-se cuvinte de încurajare, atitudini stimulative, ancoră metaforice cu trimitere la marii performeri sau la modelele alese, pentru stimulare psihologică. Trebuie conștientizate și încurajate momentele de împlinire socială și echilibru psihologic având la bază:

- satisfacții realizate din **dezvoltarea armonioasă a corpului** și a comportamentelor sociale;

- satisfacții obținute prin **egalarea** sau **depășirea modelelor** sau ținutelor propuse;
- **cultivarea interesului** pentru istoria întrecerilor sportive, pentru a avea o perspectivă clară asupra fenomenului abordat și elemente de comparație, dar și pentru a-și lua reperele relevante, exprimate în **eroi, mari campioni, foști campioni** - aizi mari personalități în **organismele sportive naționale** sau **internaționale**, în **media** sau în alte **activități private de succes**, cu specific sportiv (școli sportive, cluburi, întreprinderi producătoare de echipamente sportive ș. a.);
- respectarea și ridicarea **prestigiul familiei**, al **școlii**, al **echipei sportive, clubului** sau **asociației sportive**, cultivat cu măsură și tact, pentru a motiva puternic întreprinderea (activitatea) zilnică, având permanent în vedere perspectiva ținutei;
- folosirea cu discernământ și mult tact a **distincției verbale** (laudă, încurajare), **materiale** (folosirea sistemului premial), **imagistice** (promovarea rezultatelor și imaginii prin discursul public și media), ș. a.

Toate acestea și încă multe altele, pe care ingeniozitatea și spiritul creativ al profesorului de educație fizică și sport le va pune în aplicație, au darul de a stimula psihologic dar și social (prin sublinierea rolului și importanței rezultatelor obținute la diferite niveluri de competiție), de a-i potența motivațiile și apetența de luptă, de a-i consolida personalitatea și încrederea în sine, viitorului campion.

Rolul *profesorului de educație fizică și sport* este și acela de a cultiva aspectele psihosociale ale **învățării motrice**, care constau în „dobândirea unor modalități comportamentale diferite prin obținerea performanței sportive și care au ca rezultat, îmbunătățirea proceselor de coordonare motrică, optimizarea factorilor condiți-onali interni și externi

și ca scop, dobândirea unor calități pozitive fizice, psihice și sociale” (M. Kramar, 1997).

Învățarea motrică sportivă, după autorul citat, este solicitată să asigure, să dirijeze și să coreleze activitatea motorie a tinerei generații, cu factorii de progres cu rezonanță tot mai mare într-o societate care mizează din ce în ce mai mult pe crearea de performeri în toate domeniile de activitate și pe o sănătate fizică și psihică foarte bună.

5.2.0. Rolul antrenorului

Cuvântul **antrenor** este de origine franceză (*entraîneur*) și definește acea persoană specializată care se ocupă de pregătirea specifică a sportivilor, proces pedagogic desfășurat după un **curriculum** sistematic și continuu gradat și adaptat aptitudinilor și potențialului fizic și motric de pregătire ale sportivului. Activitatea sa constă într-o consiliere competentă de specialitate în vederea unei comportări - în marile competiții - adecvate obținerii de înalte performanțe sportive. Întorcându-ne la rădăcina cuvântului francez, am putea afirma că **antrenorul** este acel mentor și maestru care se află în poziția de mijlocitor (de la cuvântul francez *entre* = *între*) între sportivul care promite performanță și performanța însăși.

Evidențierea pe postul de conducător tehnic și aprecierea nivelului său profesional este dată de nivelul performanței înseși la care ajunge sportivul pe care îl pregătește, nivel care reprezintă de fapt nota pentru **pricepere** și **măiestrie psihopedagogică**, pentru **pasiunea** cu care își practică meseria și pentru **responsabilitatea** pe care și-o asumă față de culorile pe care le reprezintă (ale clubului sau ale țării) și trebuie să le onoreze prin

ceea ce întreprinde. Priceperea și deprinderile cele mai importante și relevante pentru o carieră de succes a unui antrenor care își respectă profesia și menirea, sunt:

- acelea care țin de ***baza de informații***, adică de stăpânirea bagajului de cunoștințe teoretice și practice din domeniul sportiv în care activează și în care își propune să facă performanță, aplicând mijloacele și instrumentele cele mai adecvate și moderne ale timpului pentru obținerea celor mai bune rezultate în competiții;
- cele care țin de ***spiritul și puterea de mobilizare*** a acelor de care se ocupă și care constă în abilități care țin de metode de potențare a motivației și de desăvârșire a deprinderilor de lucru cu diferitele aparate precum și de o anumită dexteritate în a organiza și planifica timpul liber și cel de lucru al celor pe care îi are sub îndrumare;
- ***deprinderile și priceperile formative***, necesare și folositoare antrenorului pentru a forma și cultiva la sportivi spiritul de observație, o foarte bună îndemânare specifică specialității practicate, gândirea tactică, precizia și independență în execuții, promptitudinea reacțiilor, originalitatea manifestării sportive, spiritul de echipă și de învingător etc;
- posedarea ***artei de a conduce***;
- ***autoritate*** în fața sportivilor și în marile competiții;
- ***aptitudini psihopedagogice specifice*** .

5.3.0. Calități necesare profesorului de educație fizică și antrenorului

Pentru a-i putea pregăti pentru performanță pe elevii-sportivi sau pe sportivi, atât profesorul de educație fizică cât și antrenorul, luând în considerație rolul social deosebit al activității lor, trebuie să fie posesorii unor calități profesionale remarcante, printre care cele mai relevante ni se par a fi următoarele:

- ***puterea de a conștientiza*** importanța deosebită a rolului social pe care îl au față de generațiile de elevi-sportivi sau față de sportivii de performanță de care se ocupă;
- ***aptitudini didactice***, care să le permită să elaboreze și să aplice cu ușurință și succes metodele de transmitere a cunoștințelor de specialitate și care să îi ajute să desfășoare activitățile sportive în mod creator pentru a putea obține rezultatele scontate;
- ***aptitudini psihopedagogice***, care le asigură o îmbinare armonioasă a însușirilor psihice ale personalității lor cu cunoștințele din domeniul pedagogiei, abilități imperios necesare pentru reușita obținerii unor performanțe deosebite în munca pe care o desfășoară cu practicanții de sport și care să le permită combinații de metode, în care cele de tip atitudinal (*încrederea în sine, motivație, sentimentul utilității*), să prevaleze;
- ***aptitudini constructive***, care îi ajută la formarea, proiectarea și anticiparea personalității sportivilor, a rezultatelor ce aceștia le pot obține, precum și a manifestărilor comportamentale pe care le vor avea în diferitele situații din întrecerea sportivă;
- ***aptitudini comunicative***, necesare stabilirii unor relații rapide și corecte cu elevii/sportivii, folosindu-se de tactul pedagogic precum și de cunoașterea particu-

larităților psihofiziologice individuale și de vârstă ale fiecăruia dintre ei;

- un ***simț de observație*** foarte bine dezvoltat, bazat pe aptitudinile senzorial-perceptive, care îi ajută pe amândoi – profesor și antrenor - să înțeleagă ușor psihologia sportivului în diferitele împrejurări sau ipostaze (la antrenament sau în sarcină la competiții) în a cultiva acele calități ale sportivului care ajută la realizarea performanței;
- ***calități expresive***, care să-i ajute să comunice ușor cunoștințe, sentimente, gânduri, atât verbal cât și nonverbal cu sportivul, prin mimică și prin pantomimă (gestica feței, a mâinilor, a corpului);
- ***aptitudini organizatorice***, care-i vor ajuta să execute cu ușurință activitățile planificate, la mobilizarea rapidă a sportivului pentru antrenamente sau competiții, la rezolvarea unor probleme neprevăzute, fără să afecteze psihologic starea de spirit a sportivului sau echipei.

Toate aceste calități se câștigă în timp. Cu cât li se vor acorda mai multă atenție și interes, cu atât măiestria celor doi specialiști va fi mai evidentă și aducătoare de mari satisfacții profesionale, de glorie (prin obținerea de rezultate de excepție cu sportivii de care se ocupă) și de imagine de mari maeștri în domeniu. Acest statut este râvnit de foarte mulți, dar câștigat cu multă trudă și sacrificii de foarte puțini, statut care - trebuie să recunoaștem - că pe lângă confortul psihologic, aduce și un substanțial confort material, iar toate acestea, reprezintă doar unele din aspectele sociale ale profesiilor amintite, care merită a fi tratate cu multă atenție și responsabilitate din partea acelor care le-au îmbrățișat.

5.4.0. Tipuri de autoritate și stiluri de conducere în sport

După cum remarcă în 1994, **I. Radu**, activitatea de conducere, inițial a fost privită prin prisma bunului simț, al simțului comun și al experienței generale din mediul social. Numai după ce cercetătorul american **R. Stogdill** a publicat în 1948 prima lucrare care avea ca temă **știința conducerii**, s-a pus problema serios în acest domeniu. Astăzi, pentru majoritatea specialiștilor, activitatea de conducere este atât o știință (care are la bază elaborarea și respectarea unor principii, norme și metode) cât și o artă (fiindcă implică intuiție, pricepere, creativitate, gândire flexibilă, experiență și inteligență emoțională ridicată).

Primele experimente privind conducerea grupurilor mici, au fost efectuate de către **K. Lewin**, **R. Lippit** și **R. K. Whit** în anul 1931 în Statele Unite, prin crearea a trei situații diferite de climat și stil de conducere:

- **conducere autoritară**;
- **conducere democratică**;
- **conducere liberă** (liberală), **permisivă**, nedirectivă (*laissez-faire*).

Aceste tipuri de conducere se regăsesc în toate manualele și tratatele care se ocupă de teoria managementului, unde rezultatele folosirii fiecăreia dintre ele sunt explicate diferit în funcție de specificul domeniului de aplicație. În cazul nostru, aplicarea fiecăreia dintre modelele menționate, a scos în evidență următoarele concluzii și situații de interrelaționare în grup, între antrenor și sportivi și de comportare a sportivilor față de antrenor:

- în grupul în care **conducerea este autoritară**, s-a constatat că legătura dintre membri săi este slabă, comportamentul față de antrenor a unor sportivi este

agresiv și de neacceptare a unor sarcini, dar intensitatea muncii este mare și grupul se dovedește totuși a avea o eficiență bună;

- la grupul condus **democratic**, s-a observat că se dezvoltă o coeziune bună, însă se pierde foarte mult timp până se ajunge la consens; munca - chiar de nu se remarcă prin intensitate deosebită - se desfășoară într-o atmosferă plăcută;
- grupul condus după modelul **permisiv**, se remarcă prin următoarele aspecte comportamentale: lipsa coeziuni, organizația este neeficientă; permanente nemulțumiri datorate rezultatelor nesatisfăcătoare din competiții, tensiuni și manifestări de agresivitate între membrii dar și între grup și antrenor, pe care-l socotește slab.

Cercetătorii din domeniul științelor socio-umane au experimentat, adaptat și sistematizat în timp numeroase moduri de conducere folosite în organizațiile sportive, ajungând la următoarele tipuri de antrenori subliniate și de **Lickert**:

a) autoritar și agresiv ;

b) autoritar binevoitor ;

c) consultativ și participativ.

Lloyd Percival (apud Epuran, 2001), după o îndelungată și cuprinzătoare cercetare în rândul sportivilor și antrenorilor din Canada, propune o clasificare cu denumiri mai exotice: **cel care insultă** (cel mai puțin acceptat), **cel care strigă** (care crede că succesul în actul conducerii, constă în numărul decibelilor), **cel care pedepsește** (care îi face pe sportivi să se simtă vinovați de insuccese și pe antrenor să-și submineze poziția), **gâtuitorul** (îngăduitor la antrenamente și sufocant în apropierea desfășurării competiției), **instabilul** (care nu poate să-și mențină sângele rece în timpul competițiilor), **generalul Custer** (consecvent, ba chiar conservator când este vorba de strategia folosită; nu vrea să schimbe

nimic, chiar de situațiile specifice unor competiții o cer), **eroul** (care sufocă câștigătorul cu felicitări, ca toată lumea să realizeze cine este antrenorul), **baston alb** (cel care, în activitatea pe care o desfășoară, nu vede nimic în jurul său; se comportă ca un orb).

Un alt cercetător, este vorba despre **J. B. Cratty** (apud Epuran, 2001), se inspiră din știința managementului general și propune un alt model de clasificare, având la bază tipul de orientare:

- conducătorul care este **orientat spre sarcină** sau **obiective**;
- conducătorul care este **orientat spre oameni**.

Modelul de conducere orientat spre sarcină, în cazul în care toți membrii grupului au o motivație superioară spre performanță bine conștientizată, are cele mai mari șanse de a deveni deosebit de eficient. Spre acest model ar trebui să se îndrepte atenția antrenorilor care sunt motivați profesional pentru activitatea de performanță.

Un alt model care merită atenție, este cel lansat de **McGregor** în 1960 sub numele teoriilor lui **X** și **Y**.

Teoria X, reprezintă punctul de vedere al conducerii îndreptată spre **obiective** și afirmă că, prin natura lor, ființele umane sunt leneșe și de aceea pentru a le pune la treabă, trebuie să fie **convinse, răsplătite** (motivate) sau **pedepsite**.

Teoria Y, susține că individul uman învață să muncească cu plăcere, dacă ceea ce face este plăcut, are sens și prezintă interes pentru el sau pentru cei din jur. Teoria mai este cunoscută și sub numele de conducere prin **relații umane**.

La aproape zece ani după apariția acestor teorii, se adaugă încă o teorie, numită **teoria Z** sau **conducerea prin decizii**, centrată pe cercetare, studiu independent și autoinstruire - lansată de către un alt specialist american, pe nume **Pask** (1969). Acesta susține că ființele umane

sunt programate genetic să formuleze decizii și să rezolve problemele pe care le întâmpină în mediul în care trăiesc, oricare ar fi acesta.

După enumerarea atâtor modele, desigur că unui antrenor îi va veni greu să aleagă pe cel care i-ar putea aduce gloria și nemurirea în lista cu cei mai buni din cei mai buni ai istoriei sportului, dar tocmai în acest aspect rezidă arta de a lua decizii (alegerea celui mai potrivit model, sau a unui mixaj care să se potrivească personalității și aptitudinilor sale) și de a conduce; acesta ar putea fi testul major la care un bun antrenor este supus și pe care trebuie să-l treacă, dar mai ales prin care să-și demonstreze măiestria și atașamentul față sportivi și de activitatea sportivă de care se ocupă. *„Preocuparea, studiul, analiza atentă a acestei probleme îl vor conduce cu siguranță pe orice antrenor la atingerea măiestriei în conducerea echipei sale”*(Epuran, Holdevici, Tonița, 2001).

Este de reținut, că de multe ori, dificultatea antrenorului sportiv nu este reprezentată de alegerea uneia dintre variante, ci de a studia și a analiza condițiile concrete de spațiu, de timp, de relații interpersonale și de mediu social în care ființează sportivul sau grupul sportiv de care se ocupă și de a găsi modalitățile de acțiune cele mai adecvate, încât fiecare clipă folosită să aducă eficiență maximă în condițiile situației date. Iar un sportiv sau o echipă cu rezultate excepționale sunt rodul nu numai al calităților individuale sau de grup ci și ale măiestriei și nivelului de pregătire profesională ale antrenorului, a modului de a ști să pună în practică tot ce implică obținerea performanței.

5.5.0. Armonizarea echipei de sportivi.

Metoda sociometrică

Viața și modelul funcțional ale grupului sportiv, prin particularitățile sale, se deosebește fundamental de cele ale grupului mic clasic cunoscut, atât prin *modul de comunicare* interpersonală și cu publicul în timpul evenimentului sportiv - care este *nonverbală*, cât și prin *obiective, structură, nivel coeziv* – care sunt într-o dinamică permanentă datorită schimbărilor necesitate de *reâmprospătarea echipei*, a gradului de *eterogenitate* dat de *nivelul de educație, mediul de proveniență* (socială, culturală, etnică, religioasă), *vârstă* și în unele cazuri și de *specializarea profesională* externă activității sportive, a *modului de constituire* – care este reprezentat de adeziunea benevolă, a *nivelului obligatoriu de acceptanță* a regulilor, normelor și valorilor impuse de conducătorii organizației pentru eficientizarea acesteia etc.

Definită în general, **eficiența** reprezintă raportul „*dintre ansamblul efectelor utile, a rezultatelor, ce se obțin de pe urma unei activități și totalul eforturilor depuse implicate de acea activitate*” (M. D. E., 1978). Cu cât efectul util pe unitate de efort obținut este mai mare, sau cu cât efortul, cheltuiala de energie fizică sau intelectuală pentru producerea unui anumit efect util sunt mai mici, cu atât **eficiența** este mai ridicată.

La aprecierea **nivelului de eficiență** participă mai mulți **factori**, care îi conferă fenomenului un caracter complex și dinamic, printre care cei mai semnificativi apreciem a fi:

- factori de natură tehnică;**
- factori de natură socială și**
- factorii de natură politică.**

Pentru realizarea unei echipe sportive *armonioase* și eficiente în competiții, este necesar a se apela la metode științifice coerente, la instrumente metodologice validate de timp și de științele psiho-sociale.

Una dintre aceste metode, numită **metodă sociometrică**, se folosește cu mare succes de către profesorii de educație fizică interesați în obținerea de rezultate performante în activitatea cu echipele sportive din școală, dar mai ales de către antrenorii care lucrează cu grupuri de sportivi de performanță.

Termenul **sociometrie** care înseamnă „**măsurarea fenomenelor sociale**” (Zamfir, Vlăsceanu, 1993), a fost lansat în anul 1934 de către psihologul american de origine română (plecat de la București împreună cu familia sa în anul 1899, la vârsta de 7 ani, la Viena, unde și-a desăvârșit studiile academice, inclusiv doctoratul în neurologie și psihiatrie), **Jacob Levi Moreno**, în urma observației că în orice grup există sau se dezvoltă o rețea de *simpatii*, *antipatii* sau raporturi de *indiferență*.

Cu metoda amintită, care are la bază aparatul statistic al matematicii, se poate pune în evidență *dimensiunile informale* ale vieții de grup, seturile de *norme comportamentale* care îl guvernează, precum și *nivelul interrelațiilor* simpatetice (de atracție-respingere-indiferență dintre indivizii), constituite în mod spontan, informații care pot ajuta la structurarea cea mai potrivită a unei echipe antrenată pentru performanță.

Inițial, **Moreno** a aplicat metoda la găsirea unui model pentru rezolvarea reamplasării paturilor din dormitoarele unei școli de corecție din Hudson, pentru a diminua stările conflictuale dintre ocupanți, investigând în grup, cine cu cine preferă să facă vecinătate. Ulterior până azi, metoda s-a tot perfecționat, fiind folosită atât de sociologie și psihologia socială, cât și de psihologie.

Ideea de bază de la care s-a pornit, este că multitudinea relațiilor preferențiale afective în grupurile mici

înțelese ca sisteme cu o organizare ierarhizată și mecanisme de reglaj și autoreglaj specifice, au ca fundament triada atitudinală ***atracție-respingere-indiferență*** care sprijină și furnizează energia solicitată de dinamica relațională a acestora și care funcționează spontan și are caracter informal (neoficial).

Pentru a putea evidenția acest aspect, este necesară folosirea ***analizei sociometrice*** prin aplicarea ***testului*** cu același nume - reprezentat de un formular care, în parte, se aseamănă cu un chestionar sociologic – într-un grup ai cărui componenți se cunosc bine între ei, iau în serios responsabilitatea personală a unor răspunsuri sincere la întrebări care vizează relațiile interpersonale din echipă și înțeleg obligațiile la care trebuie să facă față pentru atingerea țăintelor propuse. Acesta este instrumentul fundamental cu care se poate obține radiografii complexe și autentice ale structurii socio-afective din viața grupului mic.

Ca procedură de lucru, informațiile obținute prin testarea grupului se ordonează în ***tabelul de scoruri***, unde se evidențiază valorile privind nivelul de ***atracție-respingere-indiferență*** atribuite fiecărui membru. În baza acestor date se construiește ***sociomatricea***, care reprezintă oglinda tipurilor de relații directe stabilite între membrii grupului și unde se evidențiază scorul general obținut de fiecare individ precum și liderii formal și informal. Cu datele sintetizate în ***sociomatrice*** urmează construirea ***sociogramei***, care este o reprezentare grafică a relațiilor afectiv-simpatetice dintre membrii grupului/echipei avut/e în vedere.

Datorită tipurilor de reprezentări grafice și de conținut expresiv diferite, și exprimările imagistice ale ***sociogramei*** au înfățișări foarte diverse. Astfel grafic, pot fi ***sociograme*** reprezentate prin figuri geometrice simbolice consacrate (cerc, triunghi, pătrat), iar după conținut - pentru evidențierea relațiilor de ***simpatie-antipatie-indiferență***

pentru un subiect, un grup sau o echipă sportivă pot fi: ***empirice*** (sau ***șintă***) și ***sociograme*** de ***tip solar*** (numite astfel datorită asemănării cu reprezentarea grafică a sistemului solar).

Cu ajutorul acestei metode se testează caracteristicile privind gradul de omogenitate/eterogenitate a grupurilor mici și tensiunile de relaționare personală ce le caracterizează.

La nivel individual se pot obține informații care privesc *statusul sociometric* al subiectului (față de liderul formal, informal, antrenor, medic, psiholog, sociolog și subiecții ocoliți/neglijăți/izolați), *nivelul de expansivitate afectivă*, *cota de iluzie* privind sesizarea propriului statut, *nivelul de transparență relațională* și *disonanța sociometrică* dintre valoarea *alegerilor sociometrice* și cea a *percepției sociometrice*.

La nivel interindividual, se poate releva dinamica și evoluția relațiilor interpersonale în spațiu și timp, iar când cercetarea se referă la întreaga echipă sau grup – gradul de coeziune al acestora.

Metodă are marele avantaj că poate surprinde relațiile spontane de interrelaționare dintre indivizi, putând astfel ajuta la realizarea unor corecții prin re poziționarea membrilor și remodelarea echipei în scopul ameliorării, armonizării și eficientizării acesteia și creării unui confort psihic optim în grup, corecții necesare pentru obținerea unei stări care trebuie să rezoneze cu obiectivul propus – acela de performanță. Metoda poate fi și mai eficientă, dacă informațiile dobândite sunt coroborate și cu alte date și informații științifice obținute prin studii conexe complexe ale unor echipe mixte de cercetători (medici, psihologi, sociologi, antrenori cu experiență multă în domeniul abordat etc.) care folosesc și alte instrumente.

Prin aplicarea metodei în activitatea sportivă, putem aprecia corect la nivelul echipelor, fără subiectivism, poziția concretă a fiecărui sportiv în interiorul grupului,

putem descoperi la timp tensiunile și conflicte latente dintre membrii componenți, precum și *nivelul și polaritatea* valențelor relaționale și atitudinale din jurul fiecărui subiect, rezultat dintr-o neîntreruptă dinamică socială cu ceilalți indivizi.

Relațiile stabilite între sportivi, formează, ceea ce **J. L. Moreno** numește, o *rețea sociometrică*, și relevă „*nivelul curentelor de sentimente care străbat atomii sociali*” (Cauc ș. a., 2002).

Folosind *analiza sociometrică* în cercetarea relațiilor interpersonale, se pot discerne aspecte importante care pot ajuta la reorganizarea echipei, precum *statusul* fiecărui individ, calitatea de a fi popular sau marginal, dispoziția sau *disponibilitatea* față de ceilalți, *disonanțele afective* dintre membrii, *nivelul coeziv* al grupului, *identificarea liderului* sociometric al grupului precum și alte aspecte cu care se măsoară și cuantifică faptele sociale din grupul mic. Astfel, un antrenor poate cunoaște *aspecte atitudinale* și *de manifestare ascunse* ale membrilor grupului, *disfuncțiile relaționale*, *stările conflictuale*, *relațiile de respingere* sau de *acceptanță* dintre sportivii din echipă, dar și dintre sportivi/echipă și cadrele tehnice care se ocupă de aceștia. Aceste informații îl pot ajuta pe antrenor să reconstruiască grupul de sportivi și să propună conducerii clubului/asociației, modificări în structura echipei tehnice pentru restabilirea armoniei și atmosferei de familie ce trebuie să dăinuie.

În funcție de relațiile preferențiale manifestate de sportivi, de caracteristicile de personalitate obiective ale fiecăruia, de performanțele individuale și de grup în raport cu sarcina pe care este centrată echipa, antrenorul poate să intensifice nivelul de creativitate al acestora în competițiile puternice și cu consum energetic și nervos mare, să creeze un organism perfect funcțional, capabil să realizeze țelurile și să-și îndeplinească dezideratele propuse.

Centrarea pe sarcină și pe nivelul ridicat de omogenitate ale grupului, interacțiunea directă dintre toți sportivii componenți, pot determina formarea și întărirea conștiinței de apartenență la grup, aspect care va duce la generarea unei game largi de relații socioafective, precum cele de *simpatie/atracție* etc.

Utilizând *metoda sociometrică* în acțiunea de armonizare și optimizare a relațiilor socio-afective și empatice, antrenorul (sau colegul său de echipă, *sociologul* ori *psiho-sociologul*) poate să restabilească și să consolideze *starea coezivă* a grupului și implicit să amplifice nivelul de luptă și de afirmare a calităților fiecărui membru în parte, măbind astfel randamentul grupului în întregime.

5

Teme pentru aprofundare

1. Argumentați importanța rolului profesorului de educație fizică în dezvoltarea motivației pentru sport a elevilor.
2. Definiți principiile și deprinderile relevante pentru o carieră de succes a antrenorului.
3. Numiți, definiți și dezvoltați explicația despre calitățile comune pe care trebuie să le posedă atât profesorul de educație fizică cât și antrenorul.
4. Numiți și caracterizați stilurile de conducere și tipurile de conducători din activitatea sportivă.
5. Numiți și descrieți metoda sociologică de cercetare cu care se poate alcătui o echipă armonioasă și eficientă.

CAPITOLUL VI

6.0.0. De la frumusețea corpului uman, la performanța sportivă

6.1.0. Demersul didactic pentru încurajarea practicării sportului

Cunoașterea esenței *psihopedagogice* a motivelor care îi îndeamnă pe elevi să participe la activitățile de educație fizică și sport, îi ajută pe profesorii și antrenorii de specialitate să reliefeze - pe de o parte - legăturile formării personalității elevului-sportiv, și pe de altă parte să asigure logistica și eficiența instructiv-educativă în această activitate, aspecte care contribuie la crearea motivației pozitive de participare la orele afectate

acestei discipline. Un rol important în realizarea acestui demers și în dirijarea copilului către activitatea sportivă organizată, revine deopotrivă părinților profesorilor și acolo unde este cazul - antrenorilor. Îndrumarea trebuie făcută cu mult tact, luând în calcul aptitudinile și calitățile de personalitate ale copilului, lăudând acele aspecte de comportament și de reușite sportive incipiente, făcând referiri laudative la adresa unor sportivi-model consacrați și simpatizați de acesta, lăsând permanent impresia că decizia îi aparține în totalitate și atrăgând atenția față de aspectul plăcut al corpului armonios al modelului ales sau al sportivilor în general, pentru întărirea motivației.

Motivele pozitive trebuie încurajate permanent pentru a deveni factori de stimulare și încurajare în demersul acceptat, cunoscându-se faptul că primele abordări ale activității fizice și sportive, inițial sunt determinate de motive colaterale sportului (plăcerea de a fi împreună cu colegii, de a-și etala aptitudinile, corpul și îndemânările, din plăcerea de a se juca, de a-și petrece timpul liber într-un mod plăcut etc.), dar cu timpul ajunge să practice sportul din pasiune și stimulat de imaginea socială foarte bine cotate a sportivilor consacrați. Mai târziu (12-14 ani), începe să conștientizeze influența pozitivă asupra modelării fizice armonioase și a dezvoltării morfofuncționale a propriului organism, datorită creșterii în înălțime, a dezvoltării unor grupe de mușchi, a întăririi sănătății, mărirea perimetrului toracic și a greutateii, atragerii atenției și întăririi interesului genului opus față de exemplarele bine și frumos dezvoltate din jur. Toate aceste aspecte cunoscute și bine exploatate de către profesorii de specialitate și de către antrenori, le vor permite să aplice metodele pedagogice cele mai adecvate și să organizeze în școală o activitate eficientă pe categorii de vârste și pe posibilități aptitudinale.

La clasele mici se va pune mare accent pe informațiile care să trezească curiozitate și interes față de activitățile de educație fizică, prin descrierea cu pasiune și pe înțelesul vârstei, a unor jocuri sportive, evidențierea unor mari campioni cunoscuți, legați de aceste jocuri, istorioare de la competiții de răsunet și Olimpiade sau din antichitate etc.

Pentru elevii din clasele mijlocii și cele mari, care au cunoștințe și posibilități fizice pe măsura vârstei și un nivel de opționare maturizat, li se vor oferi informații despre sporturi și antrenamente legate de perfecționarea anumitor mișcări, cu importanță și consecințe în dezvoltarea anumitor grupe de mușchi care dau o înfățișare plăcută și a anumitor abilități motrice care le desăvârșește o mișcare elegantă și distinsă, cu repercusiuni remarcabile în mediul social.

În scopul amintit se mai pot folosi *imaginile* unor echipe vestite (de fotbal, handbal, tenis, hochei etc.), *trebuințele* personale sau de grup și *motivațiile înalte* (de apartenență, de iubire, de apreciere, de prestigiu, de ierarhie, de autoafirmare, de autoapreciere, de autorealizare).

6.2.0. Metode de cuantificare a performanței umane în sport

Evaluarea umană poate fi definită ca o acțiune care duce la o judecată (o opinie favorabilă sau defavorabilă) asupra valorii cuiva sau a unui lucru.

În cadrul educației, se pot distinge trei funcții ale evaluării în general, și ale procesului de orientare spre o anumită activitate în mod special:

1. **funcția științifică**, prin care evaluarea participă la procesul de validare prin administrarea unui indiciu științific care să confirme ori să infirme o ipoteză sau o teorie;
2. **funcția pedagogică** sau **evaluarea formativă**, în care evaluarea trebuie să favorizeze reglementarea procesului de învățare, să verifice caracterul adecvat al cunoștințelor, să controleze strategiile și metodele pedagogice, să permită corectarea defectelor și eliminarea lacunelor;
3. **funcția socială**, în care în activitatea cotidiană de la clasă, club sau asociație sportivă, evaluarea participă la edificarea și structurarea realităților, a raporturilor sportivilor față de cunoaștere și de factorii educogeni, față de nivelul de competență al altor sportivi, de alcătuire a sistemelor sportiv și cel social, precum și față de orientarea în carieră și viitorul lor.

Cuantificarea performanței umane, este o problemă - în multe cazuri - deosebit de complexă și presupune structurarea și dezvoltarea unei discipline speciale denumite **logica valorii**.

În sport, față de alte domenii de activitate, este mult mai ușor de a măsura performanța umană decât, de exemplu, în științe, arte, tehnică, unde, datorită specificității acestora actul se dovedește a fi deosebit de dificil.

Un aport important în rezolvarea (la modul general) a acestei probleme a adus **F. Miles** prin elaborarea **Analizei Valorii** și apariția unei discipline tehnico-economice speciale denumită **nivelul tehnic al produsului**. Cercetătorul ieșean **Vitalie Belous** (1995), propune la rândul său o serie de modele științifice de stabilire a performanței (și măsurarea ei) printre care, pentru demersul nostru, le prezentăm pe următoarele:

- **determinarea cifrei valorice** prin metoda deciziei impuse;
- **listarea atributelor**;

- **ponderarea și reordonarea criteriilor;**
- **compararea soluțiilor reprezentative.**

După prezentarea acestor aspecte, apare întrebarea: care sunt izvoarele și cauzele performanței umane și cum se ajunge la performanță ?

Un alt cercetător român, **Liviu Rusu** (apud Belous, 1995), ajunge la concluzia de maximă importanță pentru **performantică**, și anume că *intensitatea acțiunii umane este proporțională cu gradul dezechilibrului (tensiunii) intern* rezultând de aici următoarea realitate: *conflictul existențial* (contradicția sau tensiunea internă) *este cauza și izvorul acțiunilor umane creative și de performanță*.

La rândul său **I. Moraru** (1997), analizând lanțul cauzal și comportamentul uman, și elaborând un model *determinist-comportamental-acțional* al personalității umane cu duble feedback-uri, ajunge la o interpretare vizualizată originală a acestuia. Astfel, după interpretarea sa, preferințele sunt determinate de cauze interne, care în sens pozitiv, se constituie în **dinamizatori** ai preferinței, iar în sens negativ, în **frenatori** în calea performanței.

Performerul, având în centrul preocupărilor sale cotidiene autoperfecționarea și profesionalizarea, în demersurile sale de autodepășire, trebuie să cunoască în primul rând cauzele externe (de ordin informațional-instructiv și educațional având ca sediu material școala și familia, și cele de ordin tehnico-organizatoric și psihosocial care se regăsesc în structura statului și ale economiei de piață) și cele interne (care sunt de ordin genetic, bioritmice, informațional-gnoseologic, psihologic, educațional și de antrenament) care determină eficientizarea acțiunilor sale.

Un scurt istoric anecdotic al procesului de evaluare, ne trimite cu peste șaisprezece secole în urmă în China antică. Filozoful **Sin Yu** remarcă și se plângea în secolul patru cu oarecare amărăciune, de comportamentul

subiectiv prin care „*evaluatorul Imperial de Nouă Grade, rareori evaluează oamenii după meritele lor, ci întotdeauna după simpatiile și antipatiile sale*” obicei de care, din păcate, n-am scăpat nici azi !

Este de reținut că evaluarea se produce nu numai la nivelul individului ci și la cel al organizației. Scopul folosirii tehnicilor de evaluare a performanțelor în organizație fiind deosebit de important pentru angajarea în mediul competițional performant și pentru o evoluție calitativ ascensională a acesteia. Procesul se poate realiza prin și pentru:

- compararea persoanelor în ***scopuri administrative***. Se face în cazul unor resurse materiale limitate, cum ar fi recompensele, premiile, promovarea sau numărul limitat al locurilor de participare la competiții;
- ***scopuri individuale***, cum ar fi identificarea nevoilor de dezvoltare; oferă fiecărui component posibilitatea de a-și cunoaște șansele de evaluare în funcție de performanțele proprii și de obiectivele organizației;
- furnizarea de informații, ***pentru managementul RU și pentru planificarea legislației în domeniu***;
- ***documentarea privind respectarea prevederilor legislației specifice*** care se ocupă de evaluarea legitimă a performanței.

Pentru *evaluarea performanțelor*, am văzut că se folosesc mai multe modele. Unele dintre acestea care se pot transla foarte bine și în activitatea sportivă, le vom prezenta sumar mai jos. Începem cu cele recomandate și de profesorul universitar ***Horia Pitariu*** de la Cluj-Napoca (2000).

1. Metode bazate pe trăsăturile evaluatului care folosesc:

- teste psihologice de inteligență, de aptitudini și capacități, de personalitate (caracter, temperament), de cunoștințe;

- considerații generale asupra însușirilor personale ale selecționatului;
- scale de evaluare a performanțelor în cinci trepte (excelent, peste medie, mediu, sub medie, slab) pentru: abilități specifice și de comunicare eficiența muncii, cunoștințe de specialitate, calitatea muncii;
- sisteme de comparare a persoanelor prin: clasificare, comparare pe perechi și distribuție forțată.

II. Metode de evaluare bazate pe comportament care utilizează:

- tehnica incidentelor critice;
- lista de comportamente ponderate;
- evaluare prin alegere forțată;
- scale de evaluare cu ancore comportamentale (SEAC);
- scale de observare a comportamentului (SOC).

III. Metode de evaluare bazate pe rezultate care au în vedere:

- managementul prin obiective (MPO);
- metoda listei de responsabilități.

IV. Metoda eseului:

- se folosește pentru caracterizarea generală a performanței din domeniul ales.

Un alt cercetător, este vorba de profesorul universitar **Gheorghe Iosif** (2001) de la București, propune la rândul său **modelul de metode comparative a evaluării performanței în carieră**. Acest model constă în compararea performanțelor unor indivizi ocupați profesional într-o echipă sau organizație, în raport cu preferințele altora sau în evaluarea acestora în raport cu un nivel performanțial deja obținut. Compararea se poate realiza în diferite moduri, putând exista:

- ***comparare simplă***, care constă în elaborarea unei liste, în care unii sportivi sunt ierarhizați în sens descrescător, de la cei mai buni la cei mai slabi;
- ***comparare în perechi***, unde fiecare sportiv se întrece cu un altul, reținându-se performanța cea mai bună din fiecare grupare;
- ***comparare prin distribuție forțată***, care constă în efectuarea comparațiilor pe o scală gradată pe o curbă Gauss, cuprinzând calificativele ***excelent, foarte bun, bun, mediu, slab și foarte slab***.

Același autor recomandă și un set de instrumente pentru evaluarea performanțelor în carieră, reprezentat prin:

- ***scale de evaluare grafică***;
- ***sistemul de ierarhizare*** pe baza ordinii de merit;
- ***scala de evaluare cu pași multipli***;
- ***scala de evaluare a expectanțelor***;
- ***scala standardizată*** care utilizează un set de repere standard, plasate ca exemple sau ca ancore pentru compararea celor evaluați;
- ***scala pe puncte***, în care se folosește o listă de adjective sau atribute;
- ***scala de evaluare continuă***, axată pe conceptul lansat de ***P. S. Robbins*** în 1993, pentru evaluarea permanentă a comportamentului existent, legat de un anumit post, pe toată perioada avută în vedere.

O altă metodă care poate fi aplicată și în activitatea sportivă, este cea numită a celor ***cei șapte***. Este un sistem de evaluare a performanței folosind ***șapte factori*** și ***șapte strategii*** și este elaborat de o echipă formată din ***Richard Pascale, Tom Peters*** și ***Richard Waterman*** de la firma de consultanță ***McKinsey*** (Janda, 2003). După acești autori, cei ***șapte factori*** determinanți ai performanței, se împart în două categorii:

1. categoria factorilor puternici alcătuită din:

- strategie;
- structură;
- sisteme.

II. *categoria factorilor slabi* formată din:

- stil;
- set de valori;
- supercalificare;
- indivizi umani (în cazul nostru, sportivi).

Cele *sapte strategii* de evaluare a performanței propuse de autori sunt:

1. ***strategia conativă***, în care se cunosc pârghiile pentru reducerea decalajului între performanța efectivă și performanța care trebuie atinsă pentru postul/poziția respectivă;
2. ***strategia proactivă***, care urmărește eliminarea în mod progresiv a decalajului între preferința imediată a ocupantului de post sau loc într-o anumită ierarhie - poziție luată în considerație cu momentul T_0 - și preferința acestuia următoare, sau într-un timp previzibil;
3. ***strategia procesuală***, care urmărește crearea unui cadru stimulatoriu pentru învățare la toate nivelurile și infuzie permanentă de cunoștințe noi în echipă sau organizație;
4. ***strategia de socializare***, care constă în organizarea, programarea și desfășurarea unor activități, având ca țel familiarizarea noilor componenți cu misiunea, strategia, obiectivele, legendele și istoria organizației din care fac parte;
5. ***strategia de specializare***, având ca obiectiv principal, dezvoltarea acelor componente ale sportivilor, care sunt specifice poziției/postului lor. Vizează asimilarea și dezvoltarea cunoștințelor tehnice necesare atingerii unui anumit nivel de performanță pe post;

6. strategia de dezvoltare, care vizează dezvoltarea pe orizontală a indivizilor (prin rotație pe posturi) și/sau dezvoltarea lor pe verticală pentru a-i promova. Dezvoltarea depășește cadrul strict al postului și se aplică de regulă persoanelor cu aptitudini deosebite pentru care se preconizează o evoluție/carieră ascendentă în organizație;

7. strategie de valorizare, care are ca principal obiectiv, realizarea dezvoltării organizației/echipei prin utilizarea competențelor și experienței a căror depozitari sunt unii componenți ai echipei (conducători/antrenori sau componenți/sportivi); ei vor deveni mentori pentru colegii lor, rămânând după retragerea din organizație, în galeria de legende și figuri marcante ale organizației/clubului/asociației.

Pentru majoritatea autorilor și cercetătorilor, precum și a marilor profesioniști/antrenori, standardele de performanță țin cont de două elemente fundamentale: ***stabilesc ce trebuie să facă o persoană și cât de bine***. Aceste două caracteristici sunt definite și susținute prin următorii șase indicatori calitativi:

- ***cantitatea*** (cât de mult);
- ***calitatea*** (cât de bine);
- ***cost*** (cât de scump sau care va fi cheltuiala);
- ***țimp*** (cât timp va fi necesar sau când va fi realizat);
- ***utilizarea resurselor*** (cât de economic va fi demersul);
- ***modul de realizare*** (cât de eficient și de performant).

Metodele, instrumentele, strategiile și țintele fiind specifice fiecărui sport și sportiv (nu universale!) sunt stabilite de fiecare organizație (sportivi, echipă, club, asociație) înainte de începerea activității, încât cei implicați în proces, sportivi și colectiv tehnic, să fie conștienți de ce se așteaptă din partea lor.

6.3.0. De la educația fizică, la sportul de performanță

Corpul armonios al omului, înfrumusețat prin exerciții fizice metodic executate și sub îndrumare de specialitate, după ce, de-a lungul istoriei a fost ba **divinizat** în lucrările de artă ale Greciei antice sau ale Imperiului roman, ba **anatemizat** de unele religii (ca fiind o creație impură, păcătoasă, care nu poate egala niciodată spiritul, inima și sufletul) ori **disprețuit** de **curentul intelectualist** (care apreciază și valorizează numai rezultatele intelectului), azi are meritul de a se înfrunța cu rezultatele imaginației și creativității sale: mașinăriile și instrumentele care-i măsoară o paletă largă de parametri, provocându-l mereu la noi orizonturi și altitudini performanțiale.

În ultimele decenii, s-a căzut într-o altă extremă: literatura beletristică - dar și cea care provine din zona mass-media (reviste, ziare, reclame), se folosește de corp ca **subiect de imagine** (element principal pentru reclamă), acordându-i și exploatându-i, aproape exclusiv, semnificațiile sexuale și foarte puțin sau deloc pe cele cognitive și spirituale. De vină sunt, atât prejudecata **intelectualistă** amintită, precum că „*inteligenta reprezintă valoarea fundamentală și expresia finală a creației ființei umane*” (uitând, desigur dictonul latin, care afirma că o *mente sănătoasă* nu există în afara unui *corp sănătos*) cât și **sexistii**, care văd în corp numai un instrument al plăcerilor senzuale. La această situație a contribuit și știința din plin, prin aceea că afirmă și dezvoltă conceptul **antiumanist**, prin care omul este declarat voalat, ca fiind o mașină complexă, mereu perfectibilă, utilă și datoare societății cu acțiuni și rezultate din ce în ce mai performante.

Să luăm însă părțile bune ale problematicii și să ne ocupăm de ceea ce se numește **estetica corpului**, adică expresia sa anatomică și imagistică a dezvoltării armonioase.

Dezvoltarea corpului uman este determinată de o serie de **factori interni** (care țin de moștenirea ereditară) și **externi**, (care țin de condițiile de mediu fizic, educațional, cultural și evident - de cel social), de **nivelul** și **intensitatea solicitărilor** acestor **factori** asupra organismului, de **modul de nutriție** etc.

Traseul biologic parcurs de ființa umană, de la naștere până la maturitate, se realizează în etape ale căror caracteristici se interpătrund și sunt specifice unei anumite perioade din viață. Rolul **educației fizice**, în etapele ce cuprind intervalul de vârstă de la 3 la 10 ani, este de a forma deprinderi motrice și de a preveni deficiențele de postură. Perioada de la 10 la 14 ani, care, prin transformările morfo-funcționale ale organismului, este o etapă revoluționară, impune profesorului de educație fizică sau antrenorului o seamă de probleme specifice. Aceștia trebuie să adapteze și să se adapteze mereu sistemului de cerințe impuse atât de organismul în dezvoltare (sistemele osoase, muscular, dezvoltarea sexuală, viscerală și psihică), cât și de conținutul programei școlare sau a clubului, aspecte pe care trebuie să le armonizeze. În această perioadă, ar trebui să predomină exercițiile fizice localizate pe regiuni și segmente ale corpului, având specificitate în funcție de posibilitățile corporale și genul elevului. Se va încuraja, prin metode adecvate, înclinația băieților de a cultiva exerciții ce țin de dezvoltarea unui aspect corporal athletic, vânos și armonios, și pe cea a fetelor - spre cultivarea unei mișcări ritmice, grațioase și suple (Scarlat și Scarlat, 2002). Toate aceste aspecte au o mare încărcătură în simbolica sexelor și cuplurilor cu importanță socială fundamentală.

Într-o societate care valorifică concurența, performanța și imaginea corpului uman, actorii sociali sunt direcționați în a le cultiva și a le exploata – în ultimul timp chiar în exces - în scopuri personale sau sociale. În acest context, aprecierea lui Faure citat de Prelici (apud Marolicaru, 2005), ni se pare foarte potrivită pentru sublinierea importanței corpului în societatea modernă: *„Corpul, în epoca noastră își reia din fericire locul printre valorile culturale și aceasta sub toate aspectele: sănătate și echilibru fizic; estetică și prestigiu; suport al comunicării și de expresie; instrument privilegiat al experienței afective. Stăpânirea corpului, a puterilor și virtuților sale se realizează prin cunoaștere, antrenament și exercițiu”*

Încă de mici, prin tot felul de raporturi de interrelaționare și de autocomparare, învățăm să apreciem aspectul estetic al corpului și să-l valorizăm în diferite forme pentru obținerea succesului social (pe stradă, la școală, în sport, în modă, în reclamă, în mass-media, în relațiile *intersexe*, în relațiile interumane etc.). Sportul de performanță, având rădăcini în exercițiile practicate metodic de educația fizică, unde se descoperă și se valorizează primele înclinații și aptitudini spre rezultatele de excepție ale copiilor, preia și șlefuește ceea ce reprezintă mai semnificativ în dezvoltarea deprinderilor și priceperilor motrice ale acestora, întărindu-le consistența, potențându-le dorința de autodepășire, de dăruirea de sine, de competiție și spiritul de luptă și de *fair-play*.

Performanța, bazându-se pe exprimarea controlată a luptei, a dobândirii gloriei sportive cu orice efort și pe o concurență puternică, care are valoare socială, cere și impune sportivului demonstrarea unui foarte mare echilibru corporal și socio-comportamental, cu atât mai mult cu cât în condițiile date, viața recordurilor din activitatea umană este din ce în ce mai scurtă.

6

Teme pentru aprofundare

1. Descrieți relația dintre un corp armonios dezvoltat și realizările performante din punct de vedere social.
2. Prezentați un model explicativ de demers didactic, pentru dezvoltarea unui individ armonios dezvoltat.
3. Descrieți principalele metode de cuantificare a performanței umane.
4. Motivați importanța cunoașterii și folosirii metodelor de cuantificare a performanțelor umane.
5. Caracterizați curente actuale privind modul în care este apreciată armonia corpului uman.

BIBLIOGRAFIE

- Andrei, P.,** (1970): *Sociologie generală*, ediția a II-a. Ed. Acad. Române, București.
- Belous, V.,** (1995): *Bazele performanței*. Ed. Performantica, Iași.
- Cârstea, Gh.,**(1995): *Sociologia sportului*. Ed. Acad. Naț. de Educație Fizică și Sport, București.
- Ciofu, C.,** (1998): *Interacțiunea părinți-copii*. Ed. Medicală Amaltea, București.
- Constantinescu, V.,**(1994): *Sociologie*. Ed. Didactică și Pedagogică, București.
- Corneloup, J.,** (2002) : *Les theories sociologiques de la pratique sportive*. Ed. PUF, Paris.
- Cristea, S.,**(2000): *Dicționar de pedagogie*. Grup Edit. Litera, Chișinău.
- Defrance, J.,** (2003): *Sociologie du sport*. Ed. La Decouverte, Paris.
- * * * **DEX,** (1975): Ed. Acad. Română, București.
- * * * *Dicționar de Sociologie, Oxford,* (DSO, 2003): Ed. Univers Enciclopedic, București.
- * * * *Dicționar de Sociologie, Larousse* (D. S. L., 1996): Ed. Univers Enciclopedic, București.
- Drimba, Ov.,** (1984): *Istoria culturii și civilizație*, vol. 1. Ed. Științifică și Enciclopedică, București.
- Epuran, M.,** (2005): *Metodologia cercetării activităților corporale*. Ed. FEST, București.
- Epuran, M., Holdevici, I. și Tonița, F.,** (2001): *Psihologia sportu-lui de performanță*. Ed. FEST, București.
- Goodman, N.,** (1991): *Introduction to sociology*. Harper&Collins Publishers, Inc., N.Y.
- Gorgos, C.,** coord. (1987): *Dictionar Enciclopedic de Psihiatrie*. Ed. Medicală, București
- Herseni, Tr.,**(1981): *Ce este sociologia ?* Ed. Științifică și Enciclopedică, București.
- Herseni, Tr.,** (1982): *Sociologie*. Ed. Științifică și Enciclopedică, București.
- Hughes, R., Coackley, J.** (2005): *Devianța pozitivă în rândul sportivilor*, în S.D.I.P. nr. 480, București

- Ionescu, I., Stan, D.,** (1997): *Elemente de Sociologie*. Ed. Universității „Al. I. Cuza”, Iași.
- Iosif, Gh.,** (2001): *Managementul RU. Psihologia personalului*. Ed. Victor, București.
- Janda, L.,** (2003): *Teste pentru alegerea cariere* București.
- Kramar, M.,**(1997): *Psihologia culturii fizice și a sportului*, Ed. Fund. „Vasile Goldiș”, Arad.
- * * * (1995): *Le Petit Larousse* (LPL). Ed. Larousse, France
- Marcu, F.,** (1997): *Noul dicționar de neologisme*. Ed. Acad. Române, București.
- Marolicaru, M.,** (2005): *Introducere în Sociologia sportului*. Ed. RISOPRINT, Cluj-Napoca.
- * * * *Mic Dicționar Enciclopedic* (MDE) (1978): Ed. Șt. și Enciclopedică, București.
- Mihu, A.,** (1992): *Introducere în sociologie*. Ed. Dacia Cluj-Napoca.
- Moraru, I.,** (1997): *Psihologia creației*. Ed. Victor. București.
- Oprîșan, V.,** (2002): *Marketing și comunicare în sport*. Ed. Uranus. București.
- Pitariu, H.,** (2000): *MRU, Evaluarea performanțelor profesionale*. Ed. ALL, București.
- Radu, I., coord.** (1994): *Psihologie socială*. Ed. EXE, București.
- Schifirneț, C.,**(2002): *Sociologie*. Ed. Comunicare.ro, București.
- * * * (1971): *Sociologia franceză contemporană* (SFC). Ed. Politică, București.
- Stănciulescu, E.,** (1996): *Teorii sociologice ale educației*. Ed. Polirom, Iași.
- Stănciulescu, E.,** (1997): *Sociologia educației familiei*. Ed. Polirom, Iași.
- Ștefan, I.,** (2003): *Sociologia educației fizice și sportului - note de curs*, Facult. EFS, Univ. Transilvania, Brașov.
- Șiclovan, I.,** (1979): *Teoria educației fizice și sportului*. Ed. Sport-Turism, București.
- Șimandan, M.,**(2002): *Teoria cunoașterii sociale*. Ed. Acad. Române, București.
- Voinea, M.,** (1993): *Sociologia familiei*, București.
- Zamfir, C., Vlăsceanu, L., coord.,** (1993): *Dicționar de Sociologie*. Ed. Babel, București.

Tendința firească și permanentă a fiei umane de a se cunoaște și de a se cunoaște pe sine și pe cei din jur cu care se află într-o relație dinamică de schimburi din ce în ce mai intensă și mai necesară, sugerează posibilitatea firească din noi în domeniul cercetării, iar cunoașterea sociologică nu poate să pornească altfel, fiindcă multe evenimente din existența omului sunt structuri sociale care în prima vedere par să privească numai pe alții din jurul nostru, ne așteptăm să se realizeze mai mult sau mai puțin și pe noi. Totuși aceasta și încă multe altele ne demonstrează că noi înșiși suntem influențați foarte mult de alții și de societate și că toți influențăm, într-un mod real sau mai puțin, societatea în care trăim. În consecință, chiar noi înșiși și înconjurarea și alți oameni înconjurându-ne reciproc dintr-un rol și societate, este sociologia. De aceea, în această lucrare vom încerca să vă familiarizăm cu unele dintre cele mai importante conținuturi care privesc sociologia în general și sociologia educației fizice și sportului în special.

autorul

